

Seriya evropskih ugovora, ETS br. 192

KONVENCIJA O KONTAKTU
KOJI SE TIČE DJECE

Strazbur, 15. 05 .2003. godine

Preambula

Države članice Vijeća Evrope i ostale njegove potpisnice,

Uzimajući u obzir Evropsku konvenciju o priznavanju i provođenju odluka koje se tiču starateljstva nad djecom i ponovnog stjecanja starateljstva nad djecom od 20. maja 1980. godine (ETS br. 105);

Uzimajući u obzir Hašku konvenciju od 25. oktobra 1980. godine o civilnim aspektima međunarodnog nasilja nad djecom i Hašku konvenciju od 19. oktobra 1996. godine o nadležnosti, važećem zakonu, priznavanju, provođenju i saradnji u pogledu roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece;

Uzimajući u obzir Pravilo Vijeća (EC), br. 1347-2000 od 29. maja 2000. godine, o jurisdikciji i priznavanju i provođenju presuda po pitanjima bračne zajednice i pitanjima roditeljske odgovornosti za djecu oba supružnika;

Priznajući da su, kako je dato u različitim međunarodnim zakonskim dokumentima Vijeća Evrope kao i članu 13 Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta od 20. novembra 1989. godine, najbolji interesi djece u prvom planu;

Svjesni potrebe za daljnim odredbama za zaštitu kontakta između djece i njihovih roditelja i ostalih lica koja imaju porodične veze sa djecom, kako je zaštićeno članom 8 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda od 4. novembra 1950. godine (ETS br. 5);

Uzimajući u obzir član 9 Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta koji predviđa pravo djeteta, a koje je odvojeno od jednog ili oba roditelja, da redovno održava lične veze i direktni kontakt sa oba roditelja, osim u slučaju kada je to suprotno najboljim interesima djeteta;

Uzimajući u obzir stav 2 člana 10 Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta koji predviđa pravo djeteta, a čiji roditelji prebivaju u različitim državama, da redovno održava, osim u izuzetnim situacijama, lične odnose i direktne kontakte sa oba roditelja;

Svjesni da je poželjno da se priznaju prava djece, a ne samo prava roditelja;

Dogovorivši se, shodno tome, da se pojam "pristup djeci" zamijeni pojmom "kontakt koji se tiče djece"

Uzimajući u obzir Evropsku konvenciju o ostvarivanju dječijih prava (ETS br. 160) i želju da se promovišu mjere za pomoć djeci u pitanjima koja se tiču kontakta sa roditeljima;

Složivši se o potrebi da djeca imaju kontakt ne samo sa oba roditelja već i sa nekim drugim osobama koje su u porodičnim vezama sa djecom i važnosti da roditelji i te

ostale osobe ostanu u kontaktu sa djecom, pod uvjetom da je sve u najboljem interesu djeteta;

Uočavajući potrebu da se promoviše da države usvoje zajedničke principe u pogledu kontakta koji se tiče djece, posebno u cilju olakšavanja primjene međunarodnih dokumenata u ovoj oblasti;

Shvatajući da je mnogo izvjesnije da mašinerija, uspostavljena da se ostvare inozemni nalozi koji se odnose na kontakt sa djecom, pruži zadovoljavajuće rezultate kada su principi, na kojima se zasnivaju ti inozemni nalozi, slični principima države koja ostvaruje te naloge iz inozemstva;

Prepoznajući potrebu da se, kada djeca i roditelji i ostale osobe koje imaju porodične veze sa djecom žive u različitim državama, ohrabre sudske vlasti da češće koriste prekogranični kontakt i povećaju povjerenje svih uključenih osoba da će se djeca vratiti nakon okončanja tog kontakta;

Primjećujući da bi odredba o efikasnoj zaštiti i dodatnim garancijama osigurala povratak djece, posebno, na kraju prekograničnog kontakta;

Primjećujući da je potreban dodatni međunarodni dokument koji predviđa rješenja koja se posebno odnose na prekogranični kontakt koji se tiče djece;

Sa željom da uspostave saradnju između svih centralnih organa i drugih tijela kako bi se promovirao i poboljšao kontakt između djece i njihovih roditelja, i ostalih osoba koje imaju porodične veze sa tom djecom, i kako bi se posebno promovirala saradnja sudova u slučajevima koji se odnose na prekogranični kontakt

su se dogovorile sljedeće:

POGLAVLJE I – PREDMET KONVENCIJE I DEFINICIJE

Član 1 – Predmet Konvencije

Predmet ove Konvencije je sljedeće:

- a) odrediti opće principe koji će se primjenjivati na naloge o kontaktu;
- b) odrediti odgovarajuće zaštitne mjere i garancije kako bi se osiguralo propisno ostvarivanje kontakta i neposredni povratak djece na kraju perioda kontakta;
- c) uspostaviti saradnju između centralnih organa, sudskih organa i ostalih tijela kako bi se promovirao kontakt između djece i njihovih roditelja, i osoba koje su u porodičnim vezama sa djecom.

Član 2 – Definicije

Za potrebe ove Konvencije:

- a) "*kontakt*" označava:

- i boravak djeteta na određeno vrijeme ili sastanak sa osobom navedenom u članovima 4 i 5 sa kojima ono stalno ne živi;
  - ii svaku vrstu komunikacije između djeteta i te osobe;
  - iii pružanje informacija takvoj osobi o djetetu ili djetetu o takvoj osobi.
- b) "*nalog za kontakt*" označava sudsko rješenje koje se odnosi na kontakt, uključujući saglasnost za kontakt koju je potvrdio nadležni sudski organ ili koje je formalno primljeno ili registrovano kao autentični dokument i kao takav je primjenljiv;
  - c) "*dijete*" označava osobu mlađu od 18 godina za koju se izdaje ili izvršava nalog za kontakt u državi članici;
  - d) "*porodične veze*" označava bliski odnos kao što je između djeteta i njegovih baka i djedova ili braće i sestara, koji se zasniva na zakonu ili na *de facto* porodičnom odnosu;
  - e) "*sudski organ*" označava sud ili upravni organ koji ima ista ovlaštenja.

POGLAVLJE II – OPĆI PRINCIPI KOJI SE PRIMJENJUJU NA SUDSKE NALOGE O KONTAKTU

Član 3 – Primjena principa

Države članice će usvojiti takve zakonodavne i druge mjere koje budu potrebne da se osigura da sudski organi primjenjuju principe iz ovog poglavlja kada sačinjavaju, mijenjaju, suspenduju ili povlače naloge za kontakt.

Član 4 – Kontakt između djeteta i njegovih roditelja

1. Dijete i njegovi roditelji imaju pravo da steknu ili održavaju redovan kontakt jedni s drugima.
2. Takav kontakt može biti ograničen ili isključen samo kada je to potrebno u najboljem interesu za dijete.
3. Kada nije u najboljem interesu djeteta da se ostvari nenadzirani kontakt sa jednim od njegovih ili njenih roditelja, razmotrit će se mogućnost nadgledanog ličnog kontakta ili drugih oblika kontakta sa roditeljem.

Član 5 – Kontakt između djeteta i osoba koje nisu njegovi roditelji

1. Pod uvjetom da je u najboljem interesu djeteta, kontakt se može uspostaviti između djeteta i osoba koje nisu njegovi roditelji, ali su u porodičnim vezama sa njim.
2. Države članice mogu slobodno proširiti ovu odredbu na druge osobe koje nisu navedene u stavu 1, a kada se izvrši takvo proširenje, države mogu slobodno odlučiti koje će aspekte kontakta primijeniti, kako je definisano članom 2 slovo *a*.

Član 6 – Pravo djeteta da bude obaviješteno, konsultovano i da izražava svoje mišljenje

1. Dijete, za koje se, prema domaćem zakonu, smatra da ima dovoljnu moć rasuđivanja, ima sva prava, osim u slučaju da se to pokaže suprotno njegovim najboljim interesima:
  - da prima sve relevantne informacije;
  - da ga konsultuju;
  - da izražava svoje mišljenje.
2. Dužna pažnja se mora posvetiti tim mišljenjima i iskazanim željama i osjećajima djeteta.

Član 7 – Rješavanje sporova koji se odnose na kontakt

Kada rješavaju sporove koji se odnose na kontakt, sudski organi će preduzeti sve odgovarajuće mjere:

- a) da oba roditelja budu obaviještena o važnosti da njihovo dijete i oboje njih uspostave i održavaju redovan kontakt sa svojim djetetom;
- b) da ohrabre roditelje i ostale osobe koje su u porodičnim vezama s njim da postignu prijateljski dogovor oko kontakta, posebno korištenjem porodičnog posredovanja i ostalim procesima za rješavanje sporova;
- c) da osiguraju, prije donošenja odluke, da oni dobiju dovoljno informacija, posebno od strane nosilaca roditeljske odgovornosti, kako bi donijeli odluku u najboljem interesu djeteta i, gdje to bude potrebno, dobiju daljnje informacije od drugih relevantnih tijela ili osoba.

Član 8 – Saglasnosti za kontakt

1. Države članice će podsticati, sredstvima za koja smatraju da su odgovarajuća, roditelje i ostale osobe koje su u porodičnim vezama sa djetetom da se pridržavaju principa iznijetih u članovima 4 do 7, kada prave ili mijenjaju saglasnosti za kontakt s djetetom. Te saglasnosti bi trebalo da budu u pisanoj formi.
2. Nakon zahtjeva, sudski organi će, osim u slučaju da domaći zakoni predviđaju drugačije, potvrditi saglasnost o kontaktu koji se tiče djeteta, osim ukoliko to nije u suprotnosti sa najboljim interesima djeteta.

Član 9 – Provođenje naloga za kontakt

Države članice preduzet će sve neophodne mjere da osiguraju da se nalozi za kontakt provedu.

Član 10 – Zaštitne mjere i garancije koje treba dati vezano za kontakt

1. Svaka država članica osigurat će i promovirati korištenje zaštitnih mjera i garancija. Putem centralnog organa će obavijestiti Generalnog sekretara Vijeća Evrope, u roku od tri mjeseca nakon stupanja na snagu Konvencije za tu državu članicu, o najmanje tri zaštitne mjere i garancije koje se nalaze u domaćem zakonu uz zaštitne mjere i garancije

navedene u stavu 3 člana 4 i slovu *b*, stava 1 člana 14 ove Konvencije i odmah će obavijestiti o promjenama u tim mjerama i garancijama.

2. Kada okolnosti slučaja tako zahtjevaju, sudski organi mogu, u svako vrijeme, izdati sudski nalog, uz obavezne zaštitne mjere i garancije, koji će osigurati da se nalog provede i da se, ili dijete vrati nakon perioda kontakta na mjesto gdje stalno živi, ili da on ili ona ne budu nezakonito odvedeni.
  - a) Zaštitne mjere i garancije kojima se osigurava provođenje naloga, mogu da se posebno sastoje od:
    - nadgledanja kontakta;
    - obaveze da osoba osigura troškove putovanja i smještaja djeteta, kako to bude prikladno, ili svake druge osobe koja je u pratnji djeteta;
    - da osoba s kojom dijete stalno živi deponuje garanciju kojom se osigurava da osoba koja traži kontakt sa djetetom neće biti spriječena da ima takav kontakt;
    - novčane kazne za osobu s kojom dijete stalno živi ukoliko ta osoba odbije da se povinuje nalogu za kontakt.
  - b) Zaštitne mjere i garancije kojima se osigurava povratak djeteta ili sprečava nezakonito odvođenje, može da se posebno sastoji od:
    - predaje pasoša ili identifikacionih dokumenata i, gdje to bude prikladno, dokumenta koji pokazuje da je osoba koja traži kontakt obavijestila nadležno konzularno tijelo o takvoj predaji tokom perioda kontakta;
    - finansijske garancije;
    - zalog na nekretnine;
    - obavezivanje ili jemstvo na sudu;
    - obaveze osobe koja ima kontakt sa djetetom da se prijavljuje redovno sa djetetom kod nadležnog organa kao što je socijalna ustanova za mlade ili policijska stanica, u mjestu gdje će se obaviti kontakt;
    - obavezu osobe koja traži kontakt da pokaže dokument kojeg izdaje država u kojoj će se kontakt obaviti i koji potvrđuje priznavanje i izjavu o punovažnosti starateljstva ili sudskog naloga ili oboje prije nego što se izda sudski nalog ili prije nego što se desi kontakt;
    - nametanje uvjeta u vezi mjesta gdje će se kontakt obaviti i, gdje je to prikladno, registracije u svaki nacionalni ili međugranični sistem, zabrane sprečavanja djeteta da napusti državu u kojoj će se obaviti kontakt.
3. Svaka takva zaštitna mjera i garancija bit će u pismenom obliku ili potvrđena pismeno i predstavljat će dio naloga za kontakt ili ovjerenog sporazuma.

4. Ako zaštitne mjere ili garancije treba implementirati u drugoj državi strani, sudski organ će dati prioritet onim mjerama i garancijama uz koje može da se vrši implementacija u toj državi strani.

POGLAVLJE III – MJERE ZA PROMOCIJU I UNAPREĐENJE PREKOGRANICNOG KONTAKTA

Član 11 – Centralni organ

1. Svaka država strana će imenovati centralni organ da obavlja funkcije date ovom Konvencijom u slučajevima prekograničnog kontakta.
2. Federalne države, države sa više od jednog pravnog sistema, ili države koje imaju autonomne oblasti mogu slobodno da imenuju više od jednog centralnog organa i da odrede teritorijalni ili lični obim njihovih funkcija. Kada neka država imenuje više od jednog centralnog organa, odredit će i centralni organ kojem se upućuju obavještenja, radi njihovog upućivanja odgovarajućem centralnom organu u toj državi.
3. Generalni sekretar Vijeća Evrope bit će obaviješten o tom imenovanju iz ovog člana.

Član 12 – Dužnosti centralnog organa

Centralni organi država strana će:

- a) saradivati jedni s drugima i promovirati saradnju između nadležnih organa, uključujući sudske organe, u svojim zemljama kako bi se postigli ciljevi Konvencije. Organi će djelovati brzo, koliko god je to potrebno;
- b) u pogledu olakšavanja operativnosti ove Konvencije, poslati jedni drugima zahtjev sa informacijama koje se odnose na njihove zakone o roditeljskim odgovornostima, uključujući kontakt i sve detaljnije informacije koje se tiču zaštitinih mjera i garancija, uz one koje su već date u skladu sa stavom 1 člana 10, i svoje dostupne službe (uključujući pravne službe, javne ili druge) kao i informacije o promjenama u tim zakonima i službama;
- c) preduzeti sve odgovarajuće korake kako bi se otkrilo boravište djeteta;
- d) osigurati prosljeđivanje zahtjeva za informacijama koje dolaze od nadležnih organa i koje se odnose na pravna i činjenična pitanja u vezi sa neriješenim postupcima;
- e) obavještavati jedni druge o svim teškoćama koje mogu da nastanu u primjeni Konvencije i, koliko je god moguće, eliminirati prepreke u njenoj primjeni.

Član 13 – Međunarodna saradnja

1. Sudski organi, centralni organi, socijalni i ostali organi iz dotičnih država strana, djelujući svako u svojoj nadležnosti, saradivat će u pogledu postupaka vezano za prekogranični kontakt.

2. Posebno će centralni organi pomagati sudskim organima država strana u obavještanju jedni drugih i dobijanju onih informacija i pomoći koliko bude potrebno da postignu ciljeve ove Konvencije.
3. Centralni organi će pomagati djeci, roditeljima i drugim osobama u porodičnim vezama sa djetetom, a posebno u pokretanju postupaka u vezi sa prekograničnim kontaktom.

Član 14 – Priznavanje i primjena prekograničnih sudskih naloga za kontakt

1. Države strane će osigurati, uključujući, gdje je to primjenljivo, a u skladu sa odgovarajućim međunarodnim dokumentima:
  - a) sistem priznavanja i primjene naloga sačinjenih u drugim državama stranama koji se odnose na kontakt i prava na starateljstvo;
  - b) proceduru kojom nalozi, vezano za kontakt i prava na starateljstvo, koji su napravljeni u drugim državama stranama mogu da se priznaju i proglase primjenljivim prije nego se obavi kontakt u državi primaocu zahtjeva.
2. Ako država strana izvrši priznavanje ili primjenu inozemnog naloga, a pod uvjetom da postoje recipročni sporazumi, može se smatrati da je ova Konvencija takva pravna osnova za priznavanje ili primjenu, ili oboje, tog inozemnog naloga za kontakt.

Član 15 – Uvjeti za implementaciju prekograničnih naloga za kontakt

Sudski organ države strane u kojoj treba da se provede prekogranični nalog za kontakt koji je sačinjen u drugoj državi strani može, prilikom priznavanja ili proglašavanja tog naloga za kontakt primjenljivim, postaviti ili prilagoditi uvjete za njegovu primjenu, kao i zaštitne mjere i garancije koje uz njega idu, ako je to potrebno, radi olakšavanja izvršenja kontakta, pod uvjetom da se ispoštuju osnovni elementi naloga i, posebno, uzimajući u obzir promjenu okolnosti i dogovore koje su dotične osobe napravile. Ni u kojem slučaju se inozemna odluka ne može revidirati u pogledu njene suštine.

Član 16 – Vraćanje djeteta

1. Kada dijete na kraju perioda prekograničnog kontakta, na osnovu naloga za kontakt, ne bude vraćeno, nadležni organi će, na zahtjev, osigurati da se dijete odmah vrati, gdje je to moguće, primjenjujući odgovarajuće odredbe međunarodnih dokumenata, domaćeg zakona i implementacijom, gdje je to prikladno, onih zaštitinih mjera i garancija kako su predviđene u nalogu za kontakt.
2. Odluku o vraćanju djeteta treba, kad god je moguće, donijeti u roku od šest sedmica od dana molbe za vraćanjem.

Član 17 – Troškovi

Svaka država strana se obavezuje da neće zaračunavati nikakvo plaćanje, izuzev troškova repatrijacije od tražioca, u pogledu bilo kakvih mjera koje preduzme prema ovoj Konvenciji centralni organ te države u ime podnosioca zahtjeva.

Član 18 – Zahtjevi jezika

1. Zavisno od bilo kojeg posebnog sporazuma koji se sačini između datih centralnih organa:
  - a) obavještanje centralnog organa države primaoca bit će na službenom jeziku, ili jednom od službenih jezika te države ili treba priložiti prevod na taj jezik;
  - b) centralni organ države primaoca će, ipak, prihvatiti obavještenje na engleskom ili francuskom jeziku, ili uz prevod u prilogu na jedan od tih jezika.
2. Obavještenja koja šalje centralni organ države primaoca, uključujući i rezultate obavljenih provjera, mogu biti na službenom jeziku ili jednom od službenih jezika te države, ili na engleskom ili francuskom jeziku.
3. Međutim, država strana može, putem izjave upućene Generalnom sekretaru Vijeća Evrope, prigovoriti na korištenje francuskog ili engleskog jezika prema stavu 1 i 2 ovog člana, u molbama, obavještenjima ili drugim dokumentima koji se šalju njenom centralnom organu.

POGLAVLJE IV – VEZA SA DRUGIM DOKUMENTIMA

Član 19 – Veza sa Evropskom konvencijom o priznavanju i provođenju odluka koje se tiču starateljstva nad djecom i ponovnog stjecanja starateljstva nad djecom

Stavovi 2 i 3 člana 11 Evropske konvencije od 20. maja 1980. godine (ETS br. 105) o priznavanju i provođenju odluka koje se tiču starateljstva nad djecom i ponovnog stjecanja starateljstva nad djecom neće se primjenjivati u vezama između država strana koje su ujedno i države strane u ovoj Konvenciji.

Član 20 – Veze sa drugim dokumentima

1. Ova Konvencija neće utjecati ni na jedan međunarodni dokument u kojem su strane države strane ove Konvencije, ili će postati strane, i koji sadrže odredbe o pitanjima koje reguliše ova Konvencija. Ova Konvencija posebno neće ometati primjenu sljedećih pravnih dokumenata:
  - a) Hašku konvenciju od 05. oktobra 1961. godine o nadležnosti organa i važećem zakonu koji se odnosi za zaštitu maloljetnika,
  - b) Evropsku konvenciju o priznavanju i provođenju odluka koje se tiču starateljstva nad djecom i ponovnog stjecanja starateljstva nad djecom od 20. maja 1980. godine, zavisno od člana 19 gore,
  - c) Haške konvencije od 25. oktobra 1980. godine o civilnim aspektima međunarodne otmice djece,
  - d) Haške konvencije od 19. oktobra 1996. godine o jurisdikciji, važećem zakonu, priznavanju, provođenju i saradnji u pogledu roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece.
2. Ništa u ovoj Konvenciji ne sprečava strane da zaključuju međunarodne sporazume kojima se dopunjuju ili razvijaju odredbe ove Konvencije ili proširuje njihovo polje primjene.

3. U svojim uzajamnim vezama države strane, članice Evropske zajednice, primijenit će pravila Zajednice i neće stoga primijeniti pravila koja proističu iz ove Konvencije, u onoj mjeri u kojoj ne postoje pravila Zajednice koja reguliraju određene date teme.

POGLAVLJE V – AMANDMANI UZ KONVENCIJU

Član 21 – Amandmani

1. Svaki prijedlog za amandman uz ovu Konvenciju koju da neka strana mora se uputiti Generalnom sekretaru Vijeća Evrope koji će proslijediti državama članicama Vijeća Evrope, svakoj potpisnici, svakoj državi strani, Evropskoj zajednici, svakoj državi pozvanoj da potpiše ovu Konvenciju, u skladu sa odredbama člana 22, i svakoj državi pozvanoj da pristupi ovoj Konvenciji, u skladu sa odredbama člana 23.
2. Svaki amandman kojeg neka strana predloži uputit će se i Evropskom komitetu za pravnu saradnju (CDCJ) koji će podnijeti svoje mišljenje o predloženom amandmanu Komitetu ministara.
3. Komitet ministara razmatra prijedlog amandmana i mišljenje koje mu je uputio CDCJ i nakon konsultacija sa stranama u Konvenciji, koje nisu članovi Vijeća Evrope, može da usvoji amandman.
4. Tekst amandmana kojeg usvoji Komitet ministara u skladu sa stavom 3 ovog člana, bit će upućen stranama na prihvatanje.
5. Svaki amandman usvojen u skladu sa stavom 3 ovog člana stupa na snagu prvog dana u mjesecu, nakon isteka roka od jednog mjeseca, nakon dana kada su sve strane obavijestile Generalnog sekretara o svom prihvatanju istog.

POGLAVLJE VI – ZAVRŠNE ODREDBE

Član 22 – Potpisivanje i stupanje na snagu

1. Ova Konvencija je otvorena za potpisivanje državama članicama Vijeća Evrope i drugim državama koje nisu članice, ali su učestvovala u njenoj izradi i Evropskoj zajednici.
2. Ova Konvencija podliježe ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju. Dokumenti o ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju deponuju se kod Generalnog sekretara Vijeća Evrope.
3. Ova Konvencija stupa na snagu prvog dana u mjesecu, nakon isteka roka od tri mjeseca, od dana kada su se tri države, uključujući najmanje dvije države članice Vijeća Evrope, saglasile da se obavežu ovom Konvencijom u skladu sa odredbama prethodnog stava.
4. Kada je riječ o bilo kojoj državi spomenutoj u stavu 1 ili Evropskoj zajednici koja se naknadno usaglasila da se njome obaveže, ova Konvencija stupa na snagu prvog dana u mjesecu, nakon isteka roka od tri mjeseca, od dana deponovanja njenog dokumenta o ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju.

Član 23 - Pristupanje Konvenciji

1. Nakon što ova Konvencija stupi na snagu, Komitet ministara Vijeća Evrope može, nakon konsultovanja strana, da pozove svaku državu nečlanicu Vijeća Evrope, koja nije učestvovala u izradi Konvencije, da pristupi ovoj Konvenciji većinskom odlukom, kako je predviđeno članom 20. d Statuta Vijeća Evrope i jednoglasnom odlukom predstavnika država ugovornica koje imaju pravo da budu članovi Komiteta ministara.
2. Kada je riječ o bilo kojoj državi koja pristupa Konvenciji, ova Konvencija stupa na snagu prvog dana u mjesecu, nakon isteka roka od tri mjeseca, od dana deponovanja dokumenta o pristupanju kod Generalnog sekretara Vijeća Evrope.

Član 24 - Prijava teritorije

1. Svaka država ili Evropska zajednica može, prilikom potpisivanja ili deponovanja svog dokumenta o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupanju, da odredi teritoriju ili teritorije na koje se ova Konvencija primjenjuje.
2. Svaka strana može kasnije, putem izjave upućene Generalnom sekretaru Vijeća Evrope, da proširi primjenu ove Konvencije na bilo koju drugu teritoriju koja je određena u toj izjavi i za čije je međunarodne odnose odgovorna, ili u čije ime je ovlaštena da preuzima obaveze. Kada je riječ o takvoj teritoriji, Konvencija stupa na snagu prvog dana u mjesecu, nakon isteka roka od tri mjeseca, od datuma prijema te izjave od strane Generalnog sekretara.
3. Svaka izjava data na osnovu prethodna dva stava može, za svaku teritoriju navedenu u toj izjavi, da se povuče putem obavještenja upućenog Generalnom sekretaru Vijeća Evrope. Takvo povlačenje stupa na snagu prvog dana u mjesecu, nakon isteka roka od tri mjeseca, od datuma prijema takvog obavještenja od strane Generalnog sekretara.

Član 25 - Rezerve

Za ovu Konvenciju ne može se izraziti rezerva ni za jednu njenu odredbu.

Član 26 - Otkazivanje

1. Svaka strana može, u bilo koje doba, da otkáže ovu Konvenciju putem obavještenja upućenog Generalnom sekretaru Vijeća Evrope.
2. Takvo otkazivanje stupa na snagu prvog dana u mjesecu, nakon isteka roka od tri mjeseca, od datuma prijema takvog obavještenja od strane Generalnog sekretara.

Član 27- Obavještenja

Generalni sekretar Vijeća Evrope obavještava države članice Vijeća Evrope, države potpisnice, države strane, Evropsku zajednicu, druge države pozvane da potpišu ovu Konvenciju, u skladu sa odredbama člana 22, i sve države pozvane da pristupe ovoj Konvenciji, u skladu sa članom 23, o:

- a) svakom potpisu;
- b) deponovanju svakog dokumenta o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupanju;
- c) svakom datumu stupanja na snagu ove Konvencije, u skladu sa članovima 22 i 23;
- d) svakom amandmanu usvojenom u skladu sa članom 12 i datumu na koji taj amandman stupa na snagu;
- e) svakoj izjavi sačinjenoj u skladu sa odredbama člana 18;
- f) svakom otkazivanju sačinjenom shodno odredbama člana 26;
- g) svakom drugom aktu, obavještenju ili informaciji koja se odnosi na članove 10 i 11 ove Konvencije.

Kao dokaz ovoga, dolje potpisani, koji su propisno za to ovlašteni, stavili su svoje potpise na ovu Konvenciju.

Sačinjeno u Strazburu, dana 15. maja 2003. godine, na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu su oba teksta jednako vjerodostojna, u jednom primjerku koji se deponuje u Arhiv Vijeća Evrope. Generalni sekretar Vijeća Evrope prosljeđuje ovjerene primjerke svakoj državi članici Vijeća Evrope, svakoj državi nečlanici koja je učestvovala u izradi ove Konvencije, Evropskoj zajednici i svakoj državi koja je pozvana da pristupi ovoj Konvenciji.

Konvencija o kontaktu koji se tiče djece

(ETS br. 192)

Izveštaj sa objašnjenjima

I. Uvod

1. Na trećoj Evropskoj konferenciji o porodičnom zakonu na temu "Porodični zakon u budućnosti" (Cadiz, Španija, 20. do 22. april 1995. godine) primijećeno je da uz neprestanu internacionalizaciju porodičnih odnosa u ujedinjenoj Evropi, pitanje prekograničnog pristupa djeci postaje sve izraženije. Na Konferenciji je, također, rečeno da je potrebno razmotriti dodatni rad Vijeća Evrope na poboljšanju pitanja pristupa. Zbog toga je Konferencija preporučila Vijeću Evrope da nadalje razmotri ova pitanja, kako bi se unaprijedili mehanizmi međunarodne saradnje, posebno saradnje na području prekograničnog pristupa djeci kako bi se ustanovili zaštitni mehanizmi za povratak djece nakon perioda pristupa.
2. Putem tog prijedloga, Komitet eksperata o porodičnom zakonu (CJ-FA), po ovlaštenju Evropskog komiteta o saradnji u području prava (CDCJ), dobio je upute da razmotri načine unapređenja prava djece da redovno održavaju lične odnose i direktni kontakt sa oba roditelja, kao i načine da se poboljša mehanizam međunarodne saradnje u slučajevima starateljstva i prekograničnog pristupa. U cilju provođenja tog zadatka, CJ-FA je formirao Radnu grupu o starateljstvu i pristupu (CJ-FA-GT1) 1996. godine. G. Sjaak JANSEN (Holandija), gđa Nathalie RIOMET (Francuska), g. Miloš HATAPKA (Slovačka) i g. Laurence QUINTANO (Malta) predsjedavali su CJ-FA. G. Sjaak JANSEN i g. Werner SCHÜTZ (Austrija) predsjedavali su CJ-FA-GT 1.
3. Radna grupa o starateljstvu i pristupu je pripremila nacrt Konvencije o kontaktu koji se tiče djece kao i nacrt Objašnjenja. Tokom pripremanja ovih nacrta, razgovarali su sa Komitetom Konvencije o Konvenciji o starateljstvu (T-CC) i sačinjen je potpun zapisnik njihovih mišljenja kao i informacija iz odgovora na upitnik o pristupu kojeg je pripremio CJ-FA (dokument CJ-FA (99) ACCESS).
4. Komitet eksperata o porodičnom pravu (CJ-FA) odobrio je nacrt Konvencije 14. septembra 2001. godine, a 6. decembra 2001. godine odobrio ga je Evropski komitet o pravnoj saradnji (CDCJ) na svom 76. sastanku.
5. Evropski komitet o pravnoj saradnji (CDCJ) je potom podnio nacrt Konvencije Komitetu ministara koji je usvojio tekst Konvencije i odobrio izdavanje objašnjenja na svojoj 110. sjednici, od 3. maja 2002. godine, i odlučio je da Konvencija bude otvorena za potpisivanje, u Strazburu, 14. oktobra 2002. godine, prilikom 6. Evropske konferencije o porodičnom pravu.

II. Komentar odredbi Konvencije

Opći komentari

6. Promjena terminologije u Konvenciji, usljed zamjene pojma "pristup djeci" pojmom "kontakt koji se tiče djece", pojačava činjenicu da su djeca nosioci određenih prava. Zbog toga se čini prihvatljivije da se poziva na kontakt koji se tiče djece sa različitim osobama nego samo na prava određenih osoba na pristup djeci. Pojam "kontakt" je više u skladu sa savremenim pojmovima kao što su "roditeljska odgovornost" ili "roditeljske odgovornosti". Drugi važan razlog je česta upotreba izraza "pravo oba roditelja i djece na održavanje kontakta" u precedentnom pravu vezano za Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine (u daljem tekstu ECHR). To su razlozi zašto se u tekstu koristi riječ "kontakt" umjesto "pristup" za one slučajeve kada dijete ima kontakt sa osobom sa kojom stalno ne živi.
7. Roditelj sa kojim dijete stalno živi može biti nerad da dozvoli da se dogodi neki ili čak bilo koji domaći ili prekogranični kontakt jer se možda boji, i to ne bez razloga u nekim slučajevima, da drugi roditelj neće vratiti dijete (ili neki drugi srodnik djeteta, pogledati stav 34 dolje). S druge strane, roditelj (ili drugi srodnik djeteta) koji nema kontakta ili ima ograničen kontakt s djetetom može da se ne obazire na pravo starateljstva drugog roditelja, uključujući pravo da odredi mjesto gdje bi dijete trebalo da živi i da uzme dijete kako bi osigurao redovan kontakt s njim ili s njom. Zbog toga je jasno da bi unaprijeđeni sistem kontakta pomogao djeci da ostanu u redovnom kontaktu sa svojim roditeljima, uključujući i zajedničko ili podijeljeno starateljstvo, kao i sa drugim odgovarajućim osobama. Unaprijeđen system, također bi značajno smanjio domaće i prekogranične probleme vezano za starateljstvo i kontakt, uključujući i nezakonito odvođenje ili zadržavanje djeteta.
8. Različiti međunarodni pravni dokumenti koji se odnose na djecu navode pravo djeteta da održava kontakt sa svojim roditeljima. Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, od 20. novembra 1989. godine (u daljem tekstu Konvencija Ujedinjenih naroda), izričito spominje pravo djeteta da "redovno održava lične odnose i direktni kontakt sa oba roditelja " (vidjeti član 9). Evropska konvencija o ljudskim pravima (ECHR) u članu 8 kaže da "svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života (...)". Ova odredba garantuje, u skladu sa precedentnim pravom vezano za ECHR, pravo roditelja i njegovog ili njenog djeteta da održavaju redovan kontakt jedni s drugim. Organi implementacije ECHR-a, Evropski sud za ljudska prava i, u prošlosti ranija Komisija za ljudska prava, priznali su postojanje prava u svom precedentnom pravu i smatrali da to pravo može da se ograniči ili isključi samo na ozbiljnim osnovama, u najboljem interesu djeteta (npr. kao neka mjera neophodna da se zaštiti moral ili zdravlje djeteta, itd.).
9. Određivanje osoba, uz roditelje, s kojima dijete može da ima kontakt, pod uvjetom da je to u najboljem interesu djeteta, je od najveće važnosti. U tom smislu, primijećeno je da se Evropska konvencija o priznavanju i provođenju odluka, a koje se odnose na starateljstvo nad djecom i ponovnom stjecanju starateljstva nad djecom iz 1980. godine, ETS br. 105, (u daljem tekstu "Konvencija o starateljstvu") poziva na "osobe", a u nekim nacionalnim zakonima osobe koje nisu roditelji, mogu imati kontakt sa djetetom. Ustvari, u nekim državama najnovije zakonodavstvo koje se odnosi na ovo pitanje težilo je da proširi krug osoba koje mogu da imaju ili koje se mogu prijaviti za kontakt. U tom smislu, potrebno je podvući da u nekim od tih zakona baka i djed imaju pravo na kontakt dok u drugim

zakonima imaju samo pravo da se prijave za kontakt. Precedentno pravo ECHR-a priznaje mogućnost prijave za održavanje kontakta između bake i njenih unuka, a Evropski sud za ljudska prava navodi sljedeće: "Sud je primijetio, prvo, da su zajedničke osnove za pitanja koja se odnose na veze između drugog podnosioca i njenih unuka bili obuhvaćeni članom 8 ECHR-a. Također je uočeno s tim u vezi da "porodični život", u smislu značenja u članu 8, uključuje najmanje veze između bliskih srodnika, naprimjer veza između djeda i bake i unuka, jer takvi srodnici mogu da igraju značajnu ulogu u porodičnom životu. "Poštovanje" porodičnog života, tako uzeto, podrazumijeva obavezu za državu da djeluje na način sračunat da dozvoli da se takve veze normalno razvijaju" (*Evropski sud za ljudska prava, Scozzari i Giunta v. Italija, presuda od 13. jula 2000. godine, Serija A, par.221*). Kada je postojao period zajedničkog života, osobe koje su živjele u istom kućanstvu sa djetetom mogu da potpadaju u ovu grupu (npr. bivši roditelji hranitelji, supružnik ili bivši supružnik roditelja, osoba koja je živjela u divljem braku sa jednim roditeljem [vidjeti također komentare u stavu 47 dolje]).

10. Promovirajući usvajanje u državama sa zajedničkim principima u pogledu kontakta sa djecom, tekst, također, podržava djelovanje međunarodnih dokumenata iz djelokruga otmice, starateljstva i stalnog boravka djece, posebno Konvenciju o starateljstvu; Hašku konvenciju, od 25. oktobra 1980. godine, o građanskim aspektima međunarodne otmice djece (stupila na snagu 1. decembra 1983. godine, u daljnjem tekstu Haška konvencija iz 1980.god.), Hašku konvenciju, od 19. oktobra 1996. godine, o nadležnosti, važećem zakonu, priznavanju, izvršenju i saradnji u pogledu roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece (stupila na snagu 1. januara 2002. godine, u daljnjem tekstu Haška konvencija iz 1996.god.). U tom kontekstu je usvojen i Propis Vijeća (EC), br. 1347/2000 od 29. maja 2000. godine, o nadležnosti i priznavanju i provođenju presuda u bračnim pitanjima i pitanjima roditeljske odgovornosti za djecu oba supružnika. Propis je stupio na snagu 1. marta 2001. godine.
11. Što se tiče odnosa ove Konvencije i postojećih međunarodnih pravnih dokumenata koji sadrže odredbe o pitanjima koja regulira ova Konvencija, neophodno je istaći, prije svega, da osim nekih odredbi sadržanih u Konvenciji o starateljstvu koje se odnose na pristup (vidjeti član 19 ove Konvencije), ova Konvencija podržava, ali ne utječe na način na koji ovi međunarodni dokumenti funkcioniraju (vidjeti član 20 ove Konvencije). Drugo, pokazalo se da su odredbe u postojećim međunarodnim dokumentima, koje se odnose na kontakt, nedovoljne i da su potrebne dodatne mjere da se poveća njihova efikasnost, u određenim principima, koji se mogu na jednak način primijeniti na slučajeve u državama. Opći principi (vidjeti Poglavlje II) koje treba koristiti za pravljenje, mijenjanje, suspendovanje ili opozivanje naloga za kontakt su općeprihvaćeni principi dobre prakse koja se trenutno primjenjuje u većini država. Te principe treba primijeniti u svim vrstama slučajeva, bez obzira da li postoji međunarodni element, i oni mogu da formiraju korisnu bazu za strane kod pravljenja sporazuma ili se mogu koristiti u kontekstu pitanja koja se tiču kontakta u porodičnom posredovanju. Stoga, ova Konvencija, čiji djelokrug ne obuhvata samo proceduralna pitanja već i principe materijalnog prava, predviđa nove elemente koji mogu pomoći da se spriječe ili ograniče konflikti koji mogu nastati u slučajevima kontakata koji se tiču djece.
12. U nekim slučajevima organi vlasti države u kojoj stanuje jedan od roditelja, koji nisu organi države stalnog boravka djeteta, možda su u boljoj poziciji da se bave praktičnim uvjetima pod kojima se kontakt treba ostvariti. Stoga je neophodno promovirati saradnju između sudova države stalnog boravka djeteta, koji će, u većini slučajeva, biti ti koji će izdati nalog za kontakt, i sudova države, u kojoj treba da se ostvari kontakt, kako bi se prikupile pouzdanije i tačnije informacije koje se odnose na način kako će se kontakt

uspostaviti i izvršiti u najboljem interesu djeteta (vidjeti član 35 Haške konvencije iz 1996. god.).

13. Moguće je da sudski organi koji su napravili nalog za kontakt, preduzmu određene mjere kako bi osigurali da se, što je bolje moguće, nalog provede u djelo (npr. supervizija kontakta), i da se dijete vrati nakon perioda kontakta, i da dijete ne bude nezakonito odvedeno. Ovo se može uraditi, naprimjer, putem zahtjeva da osoba koja traži kontakt, preda pasoš, finansijske garancije, obavezivanja ili jemstva na sudu, ili čak kroz obavezu osobe koja traži kontakt da pokaže dokument, koji potječe iz države gdje treba da se ostvari kontakt, a kojim se potvrđuje priznavanje i, gdje je to prikladno, izjavu o pravosnažnosti starateljstva, ili nalog za kontakt, ili oboje, ili prije nego je nalog za kontakt sačinjen, ili prije nego što se kontakt ostvari, itd. Na taj način će više djece biti vraćeno na kraju perioda kontakta.
14. Kada, uprkos odredbama ove Konvencije, dijete ne bude vraćeno na kraju perioda kontakta koji se ostvario u inostranstvu, Konvencija ostavlja drugim primjenjivim međunarodnim dokumentima da se bave povratkom djeteta u mjesto gdje stalno živi. Stvaranjem jasnijeg okvira za izvršenje kontakta, ova Konvencija će vjerovatno olakšati zadatke sudova, kada se to traži, da naredi povratak djeteta u okviru primjenjivih međunarodnih dokumenata.
15. Ova Konvencija ostavlja da domaći zakon svake države odredi:
  - i. koja su djeca obuhvaćena stavom c. člana 2. Države zato mogu da isključe primjenu Konvencije kada, kako je naznačeno u stavu c. ovog člana, nalog za kontakt ne može biti napravljen ili proveden, posebno u:
    - a. slučajevima kada je dijete mlađe od 18 godina steklo punu poslovnu sposobnost kao što je brakom ili emancipacijom;
    - b. slučajevima kada dijete ima pravo da odluči o svom boravištu prije nego što je napunilo 18 godina;
    - c. slučajevima kada sudovi ne mogu da naprave ili provedu nalog za kontakt koji se odnosi na dijete koje je napunilo određene godine starosti ili ima dovoljnu moć rasuđivanja i jako se protivi bilo kakvom kontaktu.
  - ii. osobe, tj. majka i otac, koje treba da se zakonski priznaju kao "roditelji";
  - iii. osobe koje treba da se zakonski priznaju kao srodnici djeteta (kako se podrazumijeva u okviru ove Konvencije i kako je dalje navedeno u stavovima 34 i 46 do 51 dolje);
  - iv. najboljem interesu djeteta;
  - v. kada dijete ima dovoljnu moć rasuđivanja;
  - vi. kada kontakt podliježe saglasnosti djeteta.

Poglavlje I – Predmeti Konvencije i definicije

Član 1 – Predmeti Konvencije

16. Ova Konvencija se odnosi na različite situacije vezano za pravo na kontakt i postavlja specifična rješenja za njih. Stoga su ciljevi ove Konvencije određivanje općih principa koji će se primjenjivati na naloge za kontakt; da utvrdi odgovarajuće zaštitne mjere i garancije za osiguranje zakonitog izvršenja kontakta i neposredan povratak djece nakon perioda kontakta i da ostvari saradnju između centralnih organa, sudskih organa i tijela povezanih sa nalogom za kontakt.
17. Opći principi pod slovom a člana 1 i principi sadržani u Poglavlju II, koji treba da se implementiraju u interne zakone država strana i da ih primijeni sudski organ koji donosi odluku (vidjeti članove 2 slovo b i 3). Takvi principi ne samo da će pomoći sudskim organima na državnom nivou da prate određene standarde već će i osigurati da sve inozemne odluke koje treba implementirati od drugih država strana na ovu Konvenciju budu zasnovane na sličnim pouzdanim standardima.
18. Član 1 slovo b se bavi utvrđivanjem odgovarajućih zaštitnih mjera i garancija koje bi osigurale propisno izvršenje kontakta, kao i povratak djeteta nakon perioda kontakta (vidjeti komentare na član 10 dolje). Ove zaštitne mjere i garancije odnose se ne samo na prekogranične slučajeve već i na nacionalne. Na taj način, kada roditelji žive u istoj državi, savjetuju se da se traži, ako postoji stvarna opasnost da dijete neće biti vraćeno nakon perioda kontakta, naprimjer finansijska garancija ili, zavisno od slučaja, predaja pasoša ili identifikacionih dokumenata ili oboje, kako bi se osiguralo da se dijete vrati u mjesto gdje stalno živi.
19. Član 1 slovo c odnosi se na potrebu za saradnjom između različitih tijela uključenih u slučajeve kontakta. Stav ima cilj da promovira saradnju, prvo, između sličnih tijela (na primjer direktna saradnja između sudskih organa različitih zemalja) i, drugo, između tijela različitih kategorija, naprimjer saradnja između centralnih organa i sudskih organa iste ili različitih zemalja.

Član 2 – Definicije

20. Ovaj član definiše termine koji se koriste u Konvenciji.
21. Član 2 slovo a definiše "kontakt" i pokazuje da se kontakt može odnositi ne samo na dijete i na roditelja koji ne žive stalno zajedno već i na osobe s kojima dijete ne živi stalno, posebno osobe koje su srodnici djeteta (vidjeti stav 34 dolje). Kada su, shodno stavu 2 člana 5, države proširile odredbu koja se odnosi na kontakt (npr. na osobe koje imaju bliske lične veze sa djetetom), države mogu slobodno da odluče koje aspekte kontakta će primijeniti, kako je definirano u članu 2 slovo a (vidjeti komentare na član 5 dolje).
  - a. Kontakt**
22. Član 2 ukazuje da pravo djeteta i određenih osoba koje žele da održavaju kontakt jedni s drugima poprima različite forme. Postoje tri nivoa kontakta:
  - Prvi nivo obuhvata direktni kontakt: to znači "lični" (licem u lice) kontakt između djeteta i njegovih, odnosno, njenih roditelja ili drugih

srodnika djeteta (ili drugih osoba ako su države proširile krug tih osoba u skladu sa stavom 2 člana 5). Direktni kontakt obično podrazumijeva odsustvovanje djeteta iz mjesta gdje stalno živi i vremenski ograničeni boravak sa ili susret sa jednom od osoba navedenih u članu 4 ili 5. Ovaj direktni kontakt je obično najpodesniji način da se održava kontakt;

- Drugi nivo obuhvata ostale oblike kontakta koji nije direktni kontakt: kontakt između djeteta i drugih osoba, a ostvaren na drugi način koji nije "lični" ili kontakt licem u lice već, naprimjer, kontakt telefonom, putem pisama, faks poruka, elektronske pošte, itd. Ova vrsta kontakta može da se koristi uz direktni kontakt ili čak umjesto direktnog kontakta u specifičnim situacijama kada direktni kontakt nije moguć (npr. ako nije u najboljem interesu djeteta ili ako dijete živi veoma daleko i redovni direktni kontakt je teško ostvariti).
- Treći nivo kontakta obuhvata pružanje informacija o djetetu onim osobama koje traže kontakt s djetetom (npr. slanje novih fotografija, školskih izvještaja, zdravstvenih biltena itd.) ili djetetu o takvim osobama. Ova vrsta kontakta može da se koristi uz druga dva nivoa kontakta ili čak umjesto njih u specifičnim situacijama kada jedan ili oba od dva nivoa kontakta nisu u najboljem interesu djeteta.

23. Pružanje informacija djetetu ili u vezi sa djetetom poštovat će najbolje interese djeteta, interese drugih uključenih osoba, zavisno od slučaja.
24. Pošto se radi o tako važnom ljudskom pravu, dobijanje i održavanje redovnog kontakta između djeteta i njegovih, odnosno, njenih roditelja može se ograničiti ili isključiti jedino kada je to neophodno u najboljem interesu djeteta, u skladu sa članom 4 Konvencije. Ako nenadzirani kontakt nije u najboljem interesu djeteta, nadgledani kontakt treba da bude na raspolaganju.

b. Nalog za kontakt

25. Konvencija osigurava da roditelji koji imaju nalog o starateljstvu ili stalnom boravku, posebno u slučajevima naloga zajedničkog ili podijeljenog starateljstva ili stalnog boravka, također imaju pravo da koriste odredbe ove Konvencije kada dijete boravi kod drugog roditelja. Međutim, ovo će se obično primijeniti na slučajeve u kojima je period stalnog boravka znatne dužine. Inače, smatra se da se pravo roditelja i djeteta da imaju kontakt jedni s drugima normalno može zadovoljiti kroz vrijeme provedeno skupa kao rezultat naloga o podijeljenom stalnom boravku.
26. Član 2 slovo b definiira "nalog za kontakt". Prema ovoj definiciji, nalog za kontakt označava odluku sudskog organa ili sporazum kojeg on potvrdi, bez obzira na vrstu datog kontakta (direktni ili drugi oblici kontakta).
27. U kontekstu ove Konvencije termin "nalog za kontakt", također, uključuje sporazume između strana, obično između roditelja, o direktnom ili drugim oblicima kontakta koji se sačinjavaju kao autentični punovažni dokumenti, kada odredba o takvim sporazumima postoji u internom zakonu države u kojoj je sporazum sačinjen i, u slučaju prekograničnog kontakta, države u kojoj se primjenjuje. Uključivanje oba dokumenta, sudski ovjerenih

sporazuma i autentičnih dokumenata u djelokrugu Konvencije, počiva na činjenici da je u veoma mnogo slučajeva kontakt sa djetetom rezultat privatnih sporazuma, a ne sudskih odluka. Međutim, kako bi se olakšalo stupanje na snagu tih sporazuma, Konvencija se odnosi samo na sporazume koji su potvrđeni od strane nadležnog sudskog organa ili na one koji su službeno napravljeni ili registrovani kao autentični dokumenti i koji su provedivi prema zakonu države u kojoj su takvi sporazumi sačinjeni. Zbog toga, puki privatni sporazumi, koji ne potpadaju u ove kategorije, isključeni su iz djelokruga primjene ove Konvencije. Međutim, odluka sudskog organa može uzeti u obzir mogućnost da su roditelji napravili privatni sporazum utvrđivanjem općeg okvira za takve sporazume (npr. određenjem da taj kontakt može da se izvrši samo u inozemstvu ako se oba roditelja slože napismeno).

28. Komitet eksperata o porodičnom pravu (CJ-FA) i njegova Radna grupa o starateljstvu i pristupu (CJ-FA-GT1) su tokom pripremanja Konvencije podvukle važnost promocije sporazuma između strana, posebno u pitanjima koja se odnose na djecu. U ovu svrhu, oni su ohrabрили države da više koriste porodično posredovanje u skladu sa odredbama Preporuke (98) 1 Komiteta ministara državama članicama koje se odnose na porodično posredovanje. Zbog toga sporazumi postignuti posredovanjem i ovjereni od strane nadležnog sudskog organa također potpadaju pod pojam "nalog za kontakt".
29. Termin "sporazum (...) službeno napravljen ili registrovan kao autentični dokument i koji je provediv" se odnosi na dokument koji nije zasnovan na "odluci" sudskog organa već koji je napravljen ili registrovan pod kontrolom državnih organa. Prema pravnom sistemu Škotske, naprimjer, takvi instrumenti mogu da se odnose na bilo koji aspekt reorganizacije života supružnika nakon razvoda, kao što su pitanja vezana za djecu, npr. stalni boravak ili kontakt. Kako bi dobili snagu sudskog naloga, ovi dokumenti moraju da se evidentiraju u matične knjige koje postoje u višim sudovima u Škotskoj, poznate kao Knjige savjeta i sjednica i Knjige sudskog šerifa. U drugim pravnim sistemima, moguće je da strane dobiju ovjeru svojih sporazuma pred notarom ili u instituciji za brigu o mladima. Ovo uliva određeni stepen "vjere i povjerenja" jednom, inače, potpuno privatnom sporazumu, bez da organ izda ovjeru kojom utvrđuje presudnu kontrolu sadržaja sporazuma. Međutim, pošto takvi dokumenti nisu poznati ni u jednom pravnom sistemu, oni potpadaju pod Konvenciju samo tamo gdje postoji odredba o ovim dokumentima u državi strani gdje su napravljeni, a kad se radi o prekograničnim slučajevima, u državi strani gdje treba da se ostvari kontakt.
30. U kontekstu ove Konvencije "nalog za kontakt", također, obuhvata nalog kojim se zabranjuje kontakt kao način zaštite najboljih interesa djeteta ("nalozi za odsustvo kontakta"). Ovo ima za posljedicu da čak i u slučaju kada nadležni organ ne odluči da zabrani kontakt, ovaj organ će, prije nego što donese svoju odluku, morati da razmotri sve moguće oblike kontakta (vidjeti član 2 slovo a) i morat će da primijeni principe sadržane u Poglavlju II ove Konvencije (naprimjer informisanje djeteta i dozvoljavanje djetetu da izrazi svoje mišljenje, a u skladu sa članom 6 Konvencije).

c. Dijete

31. Član 2 slovo c definiра dijete kao osobu koja nije napunila 18 godina starosti i za koju se može napraviti ili provesti nalog za kontakt u nekoj državi strani. Sa napunjenih 18 godina se stječe punoljetnost i puna poslovna sposobnost u svim državama članicama

Vijeća Evrope (u ovom smislu vidjeti Rezoluciju Komiteta ministara (72) 29 o smanjenju dobi za stjecanje pune poslovne sposobnosti). Osim toga, član 1 Konvencije Ujedinjenih naroda iz 1989. godine navodi da "dijete označava svako ljudsko biće ispod 18 godina, osim ako se, prema zakonu koji se primjenjuje za dijete, punoljetstvo ne stječe ranije". Konvencija priznaje da je u interesu djeteta da se utvrdi djelokrug primjene Konvencije na dob od 18 godina, a ne na 16 kao što je, naprimjer u Konvenciji o starateljstvu (ETS br. 105). Ovo će pomoći da se osigura nastavak kontakta sa djetetom kao i izvjestan kontinuitet, jer ostali dokumenti bi se primjenjivali nakon stjecanja punoljetstva sa 18 godina, posebno oni koji se bave zaštitnim mjerama koje se odnose na nesposobne odrasle ljude. Međutim, također je neophodno uzeti u obzir neke pravne sisteme koji predviđaju da osoba ispod 18 godina starosti može da stekne punu poslovnu sposobnost (npr. brakom) ili može da ima pravo kada je mlađa da odluči o svom mjestu stalnog boravka. Kada se takvi slučajevi primjenjuju prema zakonu države gdje dijete stalno živi, ili u slučajevima prekograničnog kontakta prema zakonu države gdje će se kontakt ostvariti, neće biti moguće napraviti ili provesti nalog za kontakt. U domaćim zakonima nekih zemalja nije moguće da sudovi sačine ili provedu nalog za kontakt kada je dijete staro 16 i više godina, ili čak i kada je dijete mlađe, ako se dijete snažno protivi bilo kakvom kontaktu.

32. Kako se ova Konvencija također primjenjuje na djecu koja su blizu punoljetstva, punoljetstvo i autonomiju djeteta, također, treba uzeti u obzir, npr. ako dijete sa dovoljnom sposobnošću rasuđivanja odbija kontakte, treba dati dužnu pažnju njegovim, odnosno njenim željama ne samo kod satavljanja naloga za kontakt već i prilikom svakog narednog provođenja. Države treba ohrabriti da uključe odredbe o ovim pitanjima u svoje domaće zakone (vidjeti, također, komentare na član 6 dolje).
33. Konvencija priznaje da je normalno da je u najboljem interesu djeteta da ostane u kontaktu sa svojim roditeljima ili drugim djetetovim srodnicima. Iako se nalozi za kontakt u većini slučajeva odnose na dijete koje stalno živi u porodičnom domu drugog roditelja ili sa djetetovim srodnikom, nalozi za kontakt mogu također da se odnose i na dijete koje stalno živi kod usvojitelja ili hranitelja ili u javnoj instituciji. Države imaju mogućnost da u pojedinačnim slučajevima isključe kontakt sa djecom koja žive kod usvojitelja ili hranitelja. Ako je kontakt isključen za takvu djecu, države članice Vijeća Evrope i dalje će morati da se pridržavaju, posebno, člana 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima i precedentnog prava njegovog Suda (vidjeti, posebno, komentare koji se odnose na član 4 i precedentno pravo Suda).

d. Porodične veze

34. Član 2 slovo d definira pojam "porodične veze" kako se shvata u okviru ove Konvencije (i kako je dalje navedeno u stavovima 46 do 51 dolje). "Porodične veze" označavaju tijesnu povezanost između djeteta i određenih osoba koje nisu njegovi roditelji (naprimjer baka i djed i braća i sestre) na osnovu zakona i *de facto* porodičnih odnosa. "Porodični odnosi" označavaju porodične odnose priznate u skladu sa domaćim zakonom određene države koji ne mora obavezno da odgovara genetskoj situaciji - npr. u slučaju usvojenja ili reproduktivne medicine. Takav blizak odnos može, također, da nastane iz *de facto* porodičnog odnosa, to jest osoba koja je živjela određeni period porodičnog života (npr. bivši usvojitelji, supružnik roditelja ili bivši supružnik koji nije djetetov roditelj ili osoba koja je živjela zajedno sa roditeljem i djetetom). Kako je navedeno u stavovima 15 i 49

ovih objašnjenja, države imaju prostora za diskreciju vezano za određivanje osoba koje se prema domaćem zakonu smatraju djetetovim srodnicima. Međutim, države strane su obavezne precedentnim pravom Evropskog suda za ljudska prava koji se posebno odnosi na član 8 ECHR-a. Sudovi mogu posebno napraviti specifičan sporazum u pogledu situacije u kojoj se više ljudi prijavljuje za kontakt.

e. Sudski organ

35. Definicija "sudski organ" u članu 2 slovo e zasniva se na definiciji datoj u članu 2 Evropske konvencije o ostvarivanju dječijih prava iz 1996. godine (ETS br. 160). U tom smislu, neophodno je podvući da, uz sudove, svako upravno tijelo sa sudskim ovlaštenjima u porodičnim postupcima potpada pod definiciju termina "sudski organ". Upravni organi su uključeni, jer ovlaštenja koja pripadaju sudovima, u nekim državama, vrše upravni organi za neke vrste porodičnih postupaka. Ovo uključuje ovlaštenje da se napravi nalog za kontakt ili da se potvrdi privatni sporazum o kontaktu.

Poglavlje II – Opći principi koji se primjenjuju na naloge za kontakt

Član 3 – Primjena principa

36. Ovaj član predviđa da će države strane usvojiti svo neophodno zakonodavstvo ili druge mjere kako bi osigurale da sudski organi primjenjuju principe sadržane u ovom Poglavlju kada sastavljaju, mijenjaju, suspenduju ili opozivaju nalog za kontakt koji se odnosi na djecu. Prema pravilima međunarodnog javnog prava, svaka država strana se obavezuje da osigura saglasnost svojih zakona sa principima ove Konvencije i preduzme mjere u tu svrhu. Ovi principi odgovaraju principima koje su generalno usvojili i primjenjuju evropski sudovi u slučajevima koji se tiču kontakta (bilo da postoji ili ne međunarodni element). Ovi bi principi trebali da budu primjenjivi, koliko je god više moguće i prikladno, na sve vrste kontakta spomenutog u članu 2 slovo a.
37. Ako je napravljen nalog za kontakt, nalog obično okončava spor i regulira uvjete i intervale kontakta. Međutim, kada nalog više ne odgovara, posebno u slučaju promjene okolnosti ili novog dokaza da je nalog sastavljen protivno interesima djeteta, može biti potrebno izmijeniti ili čak suspendovati ili opozvati nalog za kontakt. U tim slučajevima, nadležni sudski organ treba da može da izmijeni ili prilagodi nalog za kontakt, u skladu sa važećim državnim zakonom i odredbama svih relevantnih međunarodnih dokumenata.
38. Član 15, koji se bavi uvjetima implementacije naloga za prekogranični kontakt, dozvoljava da sudski organ države strane, u kojoj prekogranični nalog treba da stupi na snagu, utvrdi ili prilagodi uvjete za njegovu implementaciju kao i sve zaštitne mjere ili garancije uz njega priložene, pod uvjetom da su te promjene namijenjene da olakšaju izvršenje kontakta. Međutim, član 15 se samo odnosi na implementaciju naloga i zabranjuje ispitivanje njegove suštine.

Član 4 – Kontakt između djeteta i njegovih odnosno njenih roditelja

39. Član 4 se primjenjuje na kontakt između djeteta i njegovih, odnosno njenih roditelja (tj. onih koji su zakonski priznati kao roditelji, kako je navedeno u stavu 34 gore). Prvi stav člana 4 priznaje važnost prava djeteta i oba njegova, odnosno, njena roditelja da dobiju i

održavaju redovni kontakt. To treba da bude prvi princip kojeg će primjenjivati sudski organi na naloge za kontakte. Drugi i treći stav sadrže derogacije i restrikcije na pravo navedeno u stavu 1 člana 4.

40. Ovo fundamentalno pravo djeteta i njegovih, odnosno, njenih roditelja da dobiju i održavaju kontakt već je predviđeno u domaćim zakonima velike većine država članica Vijeća Evrope i u međunarodnim dokumentima. Ovo pravo je također zaštićeno u okviru precedentnog prava Evropskog suda za ljudska prava u pogledu prava na poštovanje porodičnog života u članu 8 ECHR-a. Ovo precedentno pravo uzima u obzir Konvenciju Ujedinjenih naroda iz 1989. godine, i to posebno član 9 stav 3 koji predviđa da "države strane će poštovati pravo djeteta koje je odvojeno od jednog ili oba roditelja da redovno održava lične veze i direktni kontakt sa oba roditelja, osim ako je to suprotno djetetovim najboljim interesima".
41. Član 4 stav 2 ove Konvencije predviđa da kontakt može da se ograniči ili isključi samo kada je to potrebno u najboljem interesu djeteta. Stoga će jedini kriterij biti najbolji interesi djeteta. Međutim, mora da bude van svake sumnje da je takva restrikcija ili isključenje onoga što je u suštini ljudsko pravo neophodno u najboljem interesu djeteta o kojem se radi. Ocjena sudskih organa da je potrebna moguća restrikcija ili čak isključenje tog prava predviđenog u članu 4 stav 1 mora uvažavati sljedeće elemente: ne postoji drugo raspoloživo rješenje koje je manje restriktivno; moguća restrikcija ili isključenje biće proporcionalno; potreba za restrikcijom ili isključenjem biće valjano opravdana. Što je veća potreba za restrikcijom prava na kontakt to ozbiljniji moraju biti razlozi za opravdanje te restrikcije. Naprimjer, kontakt je protiv najboljih interesa djeteta kada postoji fizička ili psihološka opasnost za dijete od strane njegovog, odnosno njenog roditelja. U slučajevima kada roditelj nikada ranije nije pokazao nikakav interes za dijete, kontakt može krajnje uznemiriti dijete. U takvim slučajevima, kada se dijete koje ima dovoljnu moć rasuđivanja protivi da ima kontakt sa jednim roditeljem, moguće je da takav kontakt ima negativan utjecaj na dijete. Države strane imaju granicu u procjeni kod odlučivanja u takvim slučajevima kada su restrikcija ili isključenje kontakta neophodni u najboljem interesu djeteta. Odredbe relevantnog domaćeg zakona moraju, ipak, da uzimaju u obzir da je kontakt sam po sebi u najboljem interesu djeteta i da može biti ograničen ili isključen samo u pojedinačnim slučajevima kada se dokaže da nije u najboljem interesu djeteta, naprimjer, kada se uspostavi pravni režim koji je u skladu sa domaćim zakonom a koji ima za cilj da zaštiti najbolje interese djeteta u posebnim okolnostima.
42. U tom smislu, precedentno pravo Evropskog suda za ljudska prava predviđa, u skladu sa stavom 2 član 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima, da kada zakon daje nacionalnom sudu kompetenciju da odobri ili odbije pravo na kontakt, njegovo odbijanje mora biti "u skladu sa zakonom"; i kako bi odlučio da li je odbijanje prava na kontakt mjera "neophodna u demokratskom društvu", interesi roditelja se uravnotežuju sa interesima djeteta koji igraju vodeću ulogu. U raznim slučajevima, od kojih se većina odnosi na djecu o kojima brine zajednica, Evropski sud za ljudska prava objavio je kršenje člana 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima zbog restrikcija kontakta između podnosioca i njihove djece (*Evr. sud za LJP, O.,H.,W.,B. i R. protiv Ujedinjenog kraljevstva*, presude od 8. jula 1987. godine, Serija A br. 120-A, 121-A, 121-B i 121-C; *Evr. sud za LJP, Olsson protiv Švedske (br.1.)* presuda od 24. marta 1988. godine, Serija A br. 130; *Evr. sud za LJP, Eriksson protiv Švedske*, presuda od 22. juna 1989. godine,

Serijska A br.156; *Evr. sud za LJP, Margareta i Roger Anderson protiv Švedske*, presuda od 25. februara 1992. godine, Serijska A br. 226; *Evr. sud za LJP, Olsson protiv Švedske (br.2)*, presuda od 27. novembra 1992. godine, Serijska A br. 250; *Evr. sud za LJP, Johansen protiv Norveške*, presuda od 7. avgusta 1996.godine; *Evr. sud za LJP, Holdry Njemačk,e* rješenje od 12. januara 1999. godine; *Evr. sud za LJP, Nuutinen protiv Finske*, presuda od 27. juna 2000. godine; *Evr. sud za LJP, Gnahore protiv Francuske*, presuda od 19. septembra 2000. godine; *Evr. sud za LJP K. i T. protiv Finske*, od 12. jula 2001.godine). Ove restrikcije kontakta mogu da imaju različite oblike: naprimjer, neredovni kontakt (npr. lični kontakt samo tokom djetetovog rođendana) ili nadgledani kontakt koji se također može smatrati restrikcijom prava na kontakt.

43. U stvari, kada se radi o kontaktu, precedentno pravo Evropskog suda za ljudska prava je zasnovano na fundamentalnom principu da države imaju pozitivne obaveze sadržane u efektivnom poštovanju porodičnog života (*Evr. sud za LJP, Marckx protiv Belgium*, presuda od 13. juna 1979. godine, Serijska A br. 31; *Evr. sud za LJP, X i Y protiv Holandije*, presuda od 26. marta 1985. godine, Serijska A br. 91), što uključuje obavezu da se održavaju i razvijaju porodične veze (*Evr. sud za LJP, Kroon i drugi protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1994. godine, Serijska A br. 297-C) i da se Evropska konvencija o ljudskim pravima primjenjuje na djecu kao i na odrasle (*Evr. sud za LJP, Nielsen protiv Danske*, presuda od 22. novembra 1988. godine, Serijska A br. 144). Osim toga, Evropski sud za ljudska prava priznaje da su najbolji interesi djeteta od najveće važnosti (*Evr. sud za LJP, Johansen protiv Norveške*, presuda od 7. avgusta 1996. godine, Serijska A) kao i da treba obratiti dužnu pažnju na želje i osjećanja djece u zahtjevima koji se njih tiču (*Evr. sud za LJP, Hokkanen protiv Finske*, presuda od 23. septembra 1994. godine Serijska A br. 299-A).
44. U skladu sa stavom 3 člana 4 ove Konvencije, ako nenadgledani kontakt nije u najboljem interesu djeteta (npr. nasilje u porodici, opasnost od zloupotrebe, rizik od otmice djeteta, roditelj koji nije vidio dijete dugo vremena, itd.), mogućnost direktnog nadgledanog kontakta ili drugi oblici kontakta bit će razmatrani posebno zato što je održavanje redovnog kontakta sa oba roditelja dugoročno normalno u najboljem interesu djeteta. Nadgledani kontakt zahtijeva postojanje osnovnih uvjeta za superviziju izvršenja takvog kontakta (osobe, mjesta, itd.). U tom smislu, treba naglasiti da kada postoji bilo kakva opasnost za otmicu djeteta, moraju da se razmotre određeni bezbjedonosni aspekti, jer ne samo da mora da bude prisutan ili da vrši nadgledanje izvršenja kontakta srodnik ili neka druga treća osoba već se moraju osigurati i odgovarajuće prostorije. Možda je moguće osigurati superviziju u svim slučajevima gdje je potrebna, ukoliko institucije za brigu o mladima ili drugi socijalni organi mogu da osiguraju pomoć. Supervizija kontakta treba da bude obično privremena mjera i obično će se odvijati na neutralnoj lokaciji (naprimjer, može se odvijati u kući trećih lica koji nude takvu pomoć ili u prostorijama socijalnih organa ili institucija za brigu o mladima). Takav privremeni nadgledani kontakt treba povremeno da se provjerava, poželjno je nakon zahtjeva kako bi se osiguralo da je stalno u najboljem interesu djeteta. U osnovi je ideja da je nadgledani kontakt privremenog karaktera i da dugoročno, kada je to u najboljem interesu djeteta, supervizija kontakta neće više biti potrebna.
45. Direktni kontakt je obično najpodesniji način da se održava kontakt i sudski organ treba da normalno razmotri ovaj oblik prije nego što traži druge načine održavanja kontakta. Međutim, u skladu sa definicijom datom u članu 2 slovo a. Konvencije, drugi oblici

kontakta (naprimjer, telefonom, putem pisama, telefaks poruka, elektronske pošte, ili pružanjem informacija o djetetu ili o osobi koja traži kontakt sa djetetom, slanjem novih fotografija, školskih izvještaja, medicinskih biltena, itd.) mogu se koristiti uz direktni kontakt umjesto direktnog kontakta u posebnim prilikama. Nadgledani kontakt se normalno odnosi na direktni kontakt.

Član 5 – Kontakt između djeteta i osoba koje nisu njegovi odnosno njeni roditelji

46. Kako je već naznačeno u stavu 9 gore, važno je da djeca i određene osobe, uz roditelje, koje su u srodstvu sa djetetom, održavaju kontakt koji je u najboljem interesu djeteta. Izraz "osobe koje su u srodstvu", naveden u stavu 1 člana 5, pozajmljen je iz precedentnog prava Evropskog suda za ljudska prava. Iako se u većem dijelu tog precedentnog prava taj izraz koristi da se "porodični život" koji se zasniva na odnosima van braka razlikuje od "porodičnog života" zasnovanog na braku, korist od njegove upotrebe leži u činjenici da on pokazuje skoro grafički da određeni faktori osim zakonskih faktora mogu da ukažu na to da je odnos dovoljno konstantan da stvara porodične veze.

47. Što se tiče kruga "osoba koje nisu njegovi, odnosno njeni roditelji" koje mogu da dobiju i održavaju kontakt sa djetetom, postoje tri različite kategorije osoba:

– Prva se odnosi na osobe koje imaju uske porodične odnose sa djetetom po zakonu. Na domaćem je zakonu država da definišu ko spada u ovu kategoriju. U većini država ovo bi obuhvatalo osobe kao što su djed i baka i braća i sestre. U tom smislu, potrebno je podvući da, kada je ova Konvencija, rađena neki evropski zakoni nisu davali nikakvo posebno pravo djedu i baki po pitanju kontakta. Međutim, u drugim evropskim zakonima djed i baka su ili imali pravo na kontakt ili samo pravo da traže kontakt. U smislu ovog drugog, kako je navedeno u stavu 9 gore, Evropski sud za ljudska prava naveo je u slučaju djece o kojoj brinu javne ustanove: "Sud je primijetio da su pitanja koja se tiču odnosa između drugog podnosioca i njenih unuka obuhvaćeni u članu 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Također je istakao s tim u vezi da "porodični život", u smislu značenja iz člana 8, uključuje najmanje veze između bliskih rođaka, naprimjer između djeda i babe i unuka, pošto takvi srodnici mogu da igraju značajnu ulogu u porodičnom životu. "Poštovanje" prema porodičnom životu, tako shvaćeno, podrazumijeva obavezu države da djeluje na način sračunat na to da se dozvoli da se ove veze normalno razvijaju" (*Evr. sud za LJP, Scozzari i Giunta protiv Italije* presuda od 13. jula 2000. godine, Serija A, par.221). Države koje već predviđaju pravo na kontakt a ne samo pravo na traženje kontakta, mogu slobodno da zadrže svoj sistem.

– Druga kategorija se odnosi na osobe koje imaju *de facto* porodične odnose sa djetetom. Tu postoji faktička veza sa djetetom, nezavisno od bilo kakvih zakonskih porodičnih veza, što je od odlučujućeg karaktera. Ova grupa obuhvata ne samo osobe koje zasad imaju *de facto* porodične veze s djetetom već, također, i osobe koje su imale *de facto* porodične veze s djetetom u nedavnoj prošlosti (npr. bivši usvojitelji, supružnik ili bivši supružnik roditelja s kojim je dijete živjelo u istom domaćinstvu duži period vremena, osoba koja je živjela u divljem braku sa roditeljem i djetetom, rođak djeteta kao što su tetka ili stric, odnosno

ujak). U slučaju *Boyle protiv Ujedinjenog kraljevstva* koji se odnosi na zahtjev strica da vidi svog bratića koji je dat na socijalno staranje, bivša Evropska komisija za ljudska prava smatrala je da zahtjev tog strica nije dopustiv i da bi trebalo pribjeći proceduralnoj zaštiti, shodno članu 8 stav 2 Evropske konvencije o ljudskim pravima, tj. forumu ili mehanizmu (a ne obavezno sudu) za dobijanje objektivne i značajne revizije zahtjeva nosioca (koji nije roditelj) za kontakt i njegove prigovore na pristup onih koji su djelovali u ime lokalnih vlasti (vidjeti izvještaj Evropske komisije za ljudska prava od 9. februara 1993. godine o slučaju *Terence protiv Ujedinjenog kraljevstva*). Sud je službeno zabilježio sporazumni dogovor kojeg su postigli Vlada i G. Boyle i odlučio da skine slučaj sa liste (*Evr. sud za LJP, Boyle protiv Ujedinjenog kraljevstva* presuda od 28. februara 1994. godine, Serija A br. 282-B);

– Treća kategorija koja je spomenuta u stavu 2 člana 5 obuhvata osobe koje nisu srodnici djeteta, onako kako slobodno odredi svaka država strana, naprimjer, osobe koje imaju tijesne lične veze sa djetetom (vidjeti stav 51 dolje).

48. U skladu sa gore pomenutim precedentnim pravom Evropskog suda za ljudska prava, vezano za član 8, može se reći da, zasad, određene osobe koje nisu roditelji a srodnici su djeteta mogu, bar u situacijama kada se dijete nalazi u socijalnoj ustanovi, imati pravo da zatraže kontakt. Čak šta više, prema precedentnom pravu Evropskog suda za ljudska prava, države strane imaju pozitivnu obavezu da olakšaju izvršenje prava ("podrazumijeva obavezu države da djeluje na način sračunat da dozvoli da se ove veze normalno razvijaju"). Međutim, pravo roditelja da podižu svoju djecu je također zaštićeno članom 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Kada se radi o pravu na kontakt kojeg zahtijeva treća strana, taj kontakt mora posebno da bude u službi djetetovih najboljih interesa, uzimajući u obzir i prava roditelja.

49. Uzimajući u obzir gornja zapažanja, može se reći da:

– Osobe koje nisu roditelji, a u srodstvu su sa djetetom, mogu imati pravo da zatraže kontakt. Međutim, ovo pravo nije u istom položaju kao pravo djeteta i njegovih, odnosno njenih roditelja na kontakt, jer postoji prezumpcija kontakta za zakonski priznate roditelje, i samo kada je to neophodno u najboljem interesu djeteta, roditelji i djeca mogu biti lišeni svog prava na kontakt (vidjeti stav 1 i 2 član 4 ove Konvencije). Dijete i osobe koje nisu roditelji, a u srodstvu su sa djetetom, nemaju pravo da steknu i održavaju kontakt već mogu imati samo pravo da zatraže kontakt, pod uvjetom da je to u najboljem interesu djeteta.

U ostvarivanju ovog prava države imaju nešto prostora za diskreciju vezano za odlučivanje o osobama koje se po nacionalnom zakonu smatraju srođnicima djeteta. Međutim, države strane su obavezne po precedentnom pravu Evropskog suda za ljudska prava vezano za član 8 ECHR-a. Sudovi mogu posebno da sačine posebne dogovore u pogledu situacije kada više osoba traži kontakt.

Što se tiče prava osoba koje imaju porodične veze sa djetetom da zatraže kontakt, treba imati na umu da kod takvog kontakta mora da se normalno uzmu u obzir i mišljenja djetetovih roditelja.

– Nacionalni zakoni mogli bi da predvide da kontakt sa osobom, koja je srodnik djeteta, bude predmet odobrenja djeteta koje ima dovoljnu moć rasuđivanja (mogućnost da dijete odbije ili stavi veto na taj kontakt) (vidjeti komentare na član 2 gore i komentare na član 6 dolje). Dovoljno je ako nacionalni zakon predvidi mogućnost traženja direktnog (ličnog) kontakta ili druge oblike kontakta (npr. pisma, elektronska pošta).

– Ovo pravo djeteta, i nekih osoba koje nisu roditelji a srodnici su djeteta, da traže kontakt, uvijek će podlijezati uvjetu da taj kontakt bude u najboljem interesu djeteta. Čak i kada je takav kontakt sam po sebi u najboljem interesu djeteta u početku, ukoliko kontakt vodi ka podjeli u porodici, sud može razmotriti taj kontakt koji uzrokuje porodične podjele, i može, nakon što uzme u obzir sve okolnosti, biti protiv najboljih interesa djeteta.

50. Stav 1 člana 5 pruža takvim osobama i djetetu mogućnost da uspostave kontakt ("kontakt može da bude uspostavljen"), to jest, da sudski organi ne bi trebalo da odbiju *a limine* molbu za kontakt ako postoje *de facto* porodične veze. Neke države su uspostavile sistem filtriranja pri čemu određene osobe treba da imaju dopust od suda kako bi se prijavile za kontakt (Ujedinjeno kraljevstvo) ili čiji je zadatak odlučivanja da li postupak treba pokrenuti povjeren specijalnom organu (Švedska).
51. Prema stavu 2 člana 5, države mogu slobodno da prošire mogućnost stjecanja i održavanja kontakta sa djetetom na druge osobe koje nisu osobe spomenute u stavu 1. Te druge osobe su osobe koje imaju bliske lične veze sa djetetom, ali nemaju "porodične veze" (naprimjer, nastavnik koji ima blisku ličnu vezu sa djetetom). Države mogu, također, da predvide mogućnost da te osobe ili dijete zatraže kontakt. U tim slučajevima, države mogu slobodno da odluče koje će aspekte kontakta, kako je definisano u članu 2 slovo a, primijeniti. Na taj način, neka osoba koja nije roditelj djeteta i koja nema porodične veze s njim, odnosno njom, može imati, naprimjer, direktni kontakt ili druge oblike kontakta kao što su pošta ili može jednostavno dobiti informacije o djetetu.

Član 6 – Pravo djeteta da bude obaviješteno i da izrazi svoje mišljenje

52. Član 6 koji razmatra neke od proceduralnih prava djeteta na osnovu Evropske konvencije o ostvarivanju dječijih prava (ETS br. 160); prava da bude informisano, konsultovano i da izrazi svoje mišljenje (vidjeti član 3 i 6 gore pomenute Konvencije). Pod uvjetom da to nije očigledno u suprotnosti sa njegovim, odnosno, njenim najboljim interesima, dijete koje ima ovo pravo je dijete koje se smatra, u domaćem zakonu, kao dijete koje ima dovoljnu moć rasuđivanja.
53. U skladu sa objašnjenjima Evropske konvencije o ostvarivanju dječijih prava (ETS br-160) ostavljeno je da države definiraju kriterijume za procjenu da li je dijete ili nije sposobno da formira i izrazi svoje vlastito mišljenje, i prirodno su države slobodne da odrede godište djeteta kao jedan od kriterijuma. Kada interni zakon nije regulirao određeno godište u kojem se smatra da djeca imaju dovoljnu moć rasuđivanja, sudski organ će, u skladu sa prirodom slučaja, odrediti nivo moći rasuđivanja potreban da se djeca smatraju sposobnim za formiranje i izražavanje vlastitog mišljenja.

54. U slučajevima kada se smatra da dijete prema domaćem zakonu ima dovoljnu moć rasuđivanja, sudski organ će, prije nego što donese odluku o kontaktu, osigurati da dijete dobije sve relevantne informacije. Ovo može biti od posebne važnosti kada dijete nema posebnog zastupnika i sudski organ ima razloga da vjeruje da nosioci roditeljske odgovornosti nisu prenijeli djetetu te informacije. Nije potrebno da se djeci otkriju sve informacije, jer neke informacije mogu biti štetne za njihovu dobrobit nezavisno od njihove starosti i sposobnosti za rasuđivanje. Osim toga, kada se jednom odluči da se informacije prenesu djeci, te informacije moraju da se prilagode, i u obliku i u sadržaju, njihovim godinama i sposobnosti rasuđivanja.
55. Sudski organ, također, ima dužnost da osigura da dijete bude konsultovano na način koji odgovara njegovoj, odnosno njenoj moći rasuđivanja i da dobije priliku da izrazi svoje mišljenje. Sudski organ može da konsultuje dijete lično ili da odluči da zatraži da službenik zadužen za dobrobit djeteta ili odgovarajuće tijelo potvrde mišljenje djeteta i da prenesu to mišljenje sudskom organu (vidjeti član 6 slovo b Evropske konvencije o ostvarivanju dječijih prava, ETS br. 160).
56. Stav 2 Član 6 predviđa da se dužna pažnja mora dati mišljenjima i izraženim željama i osjećajima djeteta (u tom smislu, vidjeti, također, član 6 slovo c Konvencije ETS br. 160 koji zahtjeva da sudski organ obrati dužnu pažnju na mišljenja koja izrazi dijete). Međutim, ovaj drugi stav člana 6 ne daje djetetu apsolutno pravo na saglasnost ili na veto na planiranu odluku o kontaktu, jer nije uvijek u najboljem interesu djeteta da mu/joj se odobri takvo pravo. Na sudskim organima je da donesu konačnu odluku, a uzimajući u obzir želje i osjećanja djeteta kao i sve druge okolnosti.

Član 7 – Rješavanje sporova koji se tiču kontakta

57. Član 7 određuje dužnosti sudskih organa ("preduzeti sve odgovarajuće mjere") pri rješavanju sporova koji se tiču djeteta.
58. Slovo a član 7 izražava dužnosti sudskih organa da osiguraju da oba roditelja budu informirani koliko je važno za njihovo dijete i za njih oboje da uspostave i održavaju redovni kontakt sa djetetom. On ima za cilj da navede roditelje da shvate da član 4 ove Konvencije sadrži fundamentalno pravo (djeteta i njegovih odnosno njenih roditelja) da dobiju i razvijaju redovni kontakt između djeteta i sebe. Ovo podrazumijeva dužnost svakog roditelja da djeluje u najboljem interesu djeteta i ne sprečava ili stvara prepreke u ostvarivanju ovog prava njihovog djeteta na kontakt sa oba roditelja. Ovaj stav odražava glavni sadržaj člana 9 Konvencije Ujedinjenih naroda iz 1989. godine, u kojoj se uspostavlja pravo djeteta koje je odvojeno od jednog ili oba roditelja, da održava redovno lične odnose i direktni kontakt sa oba roditelja. To se također nalazi i u članu 8 ECHR-a, koji garantuje pravo svake majke i oca da održava kontakt sa svojom djecom, u skladu sa interpretacijom koju za ovaj član daje Evropski sud za ljudska prava.
59. Ova informacija koju treba dati oboma roditeljima, treba posebno da naglasi da "oba roditelja imaju zajedničke obaveze za podizanje i razvoj djeteta" (član 18, stav 1 Konvencije Ujedinjenih naroda iz 1989. godine), a te obaveze podrazumijevaju da roditelj s kojim dijete stalno živi treba da osigura da drugi roditelj ima redovan kontakt sa djetetom. Roditelj koji ne živi stalno s djetetom, također je dužan da osigura da se ostvari redovan kontakt.

60. Ove informacije treba da osiguraju posebno, ali ne i ekskluzivno, sudski organi. Naprimjer, medijatori, socijalni radnici, itd... koji se bave slučajem mogu pribaviti te informacije.
61. Slovo b član 7 želi da ohrabri roditelje i druge srodnike djeteta (gdje su države, shodno stavu 2 člana 5, povećale kategorije osoba koje mogu da se prijave za kontakt, odredbe člana 7 slovo b mogu se, također, primijeniti na takve osobe, da postignu sporazumni dogovor u vezi kontakta, posebno putem porodičnog posredovanja i drugih procesa rješavanja porodičnih sporova. U tom smislu, treba se podsjetiti da Preporuka br. R (98) 1 o porodičnom posredovanju preporučuje da vlade država članica uvedu i promoviraju proces posredovanja kako bi se razriješili porodični sporovi i izbjegle sudske parnice. Nadalje, ova Preporuka, također, preporučuje korištenje drugih procesa, osim posredovanja za rješavanje porodičnih sporova. Stav 11 memoranduma sa objašnjenjima Preporuke br. R (98) 1 o porodičnom posredovanju predviđa: "(...) povećan broj brakova koji se završava razvodom navodi države da uvedu i podrže različite načine rješavanja porodičnih sporova prijateljski. Nisu oni svi navedeni posebno kao "porodično posredovanje", iako njihov cilj i svrha mogu biti slični. Te metode mogu da obuhvate, naprimjer, pomirenje, savjetovanje za pomirenje (posredovanje koje uključuje jednu dozu savjetovanja), porodično savjetovanje, i tako dalje". Uz član 13 Evropske konvencije o ostvarivanju dječijih prava (ETS br. 160) navodi potrebu da se podrži odredba o posredovanju ili drugim procesima rješavanja sporova koji se tiču djece i korištenje tih procesa u postizanju sporazuma i izbjegavanja, na taj način, postupaka pred sudskim organom. Međutim, porodično posredovanje rijetko nudi provodivo rješenje u prekograničnim slučajevima. Praktični problemi kao što su: geografska udaljenost, organizacione poteškoće, dinamika odnosa između roditelja i pomanjkanje komunikacije među njima, mogu učiniti da posredovanje bude teško u određeneim slučajevima. U tim slučajevima može biti potrebno da se obavi pripremni rad sa svakim roditeljem u zemlji stalnog boravka svakog od njih, s namjerom da se olakša dobrovoljno učestvovanje oba roditelja u posredovanju. U slučajevima koji uključuju prekogranični kontakt, važno je prepoznati da se posredovanje vjerovatno neće desiti ukoliko sve agencije i tijela uključena u posredovanje ne daju roditeljima sve odgovarajuće informacije i dovoljno ih motiviraju, a ako se desi vjerovatno neće uspjeti. Kako bi se osigurala najbolje šanse za uspjeh, također je važno da agencije i tijela okončaju svu potrebnu koordinaciju i organizacione aranžmane prije nego što se pokuša sa posredovanjem. Također je važno da agencije i tijela naprave kriterije za korištenje jezika i tehnike koji odgovaraju posredovanju u slučajevima sa stranim elementom. Generalno bi bilo korisno da se sudski organi u državama stranama naoružaju dovoljnim razumijevanjem posredovanja, bilo kroz trening ili pružanjem informacija ili drugačije, tako da im se omogući da olakšaju i ohrabre upotrebu posredovanja.
62. Slovo c član 7 predviđa da će prilikom rješavanja sporova u vezi sa kontaktom, sudski organ osigurati da prije donošenja svoje odluke raspolaže sa dovoljno informacija kako bi donio odluku u najboljem interesu djeteta i da, kada je potrebno, dobije naredne informacije od drugih relevantnih tijela i osoba, posebno od nosilaca roditeljske odgovornosti. U tom smislu je posebno važno priznati da sudija u mjestu stalnog boravka djeteta normalno ima pouzdanije informacije o svim okolnostima djeteta i njegove, odnosno njene porodice; najnoviji međunarodni pravni dokumenti, također odražavaju ovu poziciju. U skladu sa članom 6 ove Konvencije bilo bi moguće da sudski organi također dobiju, gdje je to prikladno, naredne informacije od djeteta koje ima

dovoljnu moć rasuđivanja. Ovaj stav je u skladu sa sadržajem člana 6 slovo a Evropske Konvencije o ostvarivanju dječijih prava (ETS br. 160) vezano za ulogu sudskih organa tokom procesa donošenja odluke radi implementacije prava djece.

Član 8 – Sporazumi o kontaktu

63. Kako je gore navedeno, roditelje i druge osobe, srodnike djeteta, (gdje su države, shodno stavu 2 člana 5, povećale kategorije osoba koje mogu da se prijave za kontakt, odredbe člana 8 mogu se, također, primijeniti na takve osobe), bi trebalo ohrabriti da postignu prijateljski dogovor oko kontakta. Normalno je da je to u najboljem interesu djeteta i roditelja i drugih osoba da odluče same kako da provedu kontakt između njih i djeteta. Drugi dodatni razlog da se podstiču sporazumi je da nalog za kontakt kojeg napravi sudski organ neće obično sadržavati sve detalje za kontakt sa djetetom tokom budućih godina, s obzirom da se mora povesti računa o mijenjanju okolnosti. Zato će dotične osobe morati da se u kasnijoj fazi slože o potrebnim detaljnim aranžmanima kojim bi se proveo nalog. Tako član 8 stav 1 navodi da će države strane ohrabrivati roditelje i druge date osobe da se pridržavaju principa datih u članovima 4 do 7, kada prave ili mijenjaju sporazume koji se tiču kontakta sa djecom.
64. S obzirom na osnovnu i bazičnu prirodu principa postavljenih u članovima 4 do 7, strane se ohrabruju da poštuju ove principe, čak i kada prave privatne sporazume koji se tiču kontakta.
65. Kako bi se izbjegla sumnja u vezi tih sporazuma, određeni sporazumi, prema kojima dijete treba da ostane sa nekom osobom određeno vrijeme ili bude izvedeno izvan jurisdikcije, treba da budu napravljeni radije pismeno od strane zainteresovanih osoba. Ovo može, naprimjer, da se obavi putem dokumenta kojeg te osobe potpišu i u kojem se navodi ime djeteta, mjesto njegovog/njenog stalnog boravka, datumi i mjesto kontakta i ime osobe koja će imati kontakt s djetetom. Takvi dokumenti treba da sadrže sve neophodne detalje koji se tiču kontakta. Zajedničko razumijevanje između strana je veoma važno i zato im se daje velika autonomija da sačine sporazume o kontaktu, za koje mogu kasnije da odluče da li će ih podnijeti sudskim organima na ovjeru.
66. Iako pisani dokument kojeg nije potvrdio sudski organ ne bi bio obavezujući za sudski organ, u slučaju teškoća koje nastanu pri izvršenju kontakta, pružio bi tom organu korisne indikacije u vezi namjera osoba. Te indikacije mogu da pomognu da se olakša povratak djeteta u odgovarajućem trenutku u mjesto u kojem stalno živi.
67. Kako bi dali tim sporazumima istu zakonsku snagu koju ima sudski nalog i tako olakšali njihovu implementaciju, stav 2 član 8 predviđa da će na zahtjev sudski organi potvrditi sporazume koji se tiču kontakta sa djetetom. Osim slučajeva kada domaći zakon ne predviđa potvrđivanje takvih sporazuma, potvrđivanje će biti odbijeno samo ako je sporazum suprotan najboljim interesima djeteta. Sudski organ može uzeti u obzir principe date u članovima 4 do 7 ove Konvencije kao bi provjerio da li je sporazum ispoštovao najbolje interese djeteta.

Član 9 – Stupanje na snagu naloga za kontakt

68. Ovaj član predviđa da će države strane na odgovarajući način osigurati da nalozi za kontakt stupe na snagu. Kada je rađen nacrt Konvencije nacionalni zakoni nekih država nisu imali načine za osiguranje efektivne implementacije naloga za kontakt. Dozvola kontakta roditelju bez mogućnosti zakonske implementacije tog kontakta nije u saglasnosti sa precedentnim zakonom Evropskog suda za ljudska prava. Države strane mogu slobodno da izaberu mjere implementacije potrebne za izvršenje naloga za kontakt.
69. I zaista je Evropski sud za ljudska prava smatrao da neprovođenje sudskih odluka u vezi roditeljskih prava i odgovornosti, uključujući naloge za kontakt, može predstavljati kršenje prava na poštovanje porodice kako je dato u članu 8 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Pošto države imaju granicu pri procjenjivanju u ovom području, Sud provjerava da li su mjere koje su preduzeli sudski ili upravni organi bile *adekvatne i dovoljne* da osiguraju provođenje prava podnosioca na poštovanje porodičnog života (vidjeti, naprimjer *Evr. suda za Ignaccolo-Zenide protiv Rumunije* presuda od 25. januara 2000. godine – u ovom slučaju Sudu nije bilo važno da li je nacionalni sud osigurao dovoljne mjere ili da li su propisno primijenjene već da li su bile uspješne u ponovnom sastavljanju podnosioca i njene djece; vidjeti, također, *Evr. sud za LJP, Nuutinen protiv Finske*, presuda od 27. juna 2000. godine i *Hokkanen protiv Finske*, presuda od 23. septembra 1994. godine Serija A br. 299-A).
70. U jednom broju ranijih slučajeva vezano za dužinu postupka (član 6 stav 1 ECHR-a), Sud je već iznio da sudski postupci koji se odnose na veze između djece i njihovih roditelja, uključujući postupke provođenja (koji čine integralni dio suđenja u smislu značenja člana 6, a prema dobro etabliranom precedentnom pravu Suda), moraju da se vode sa "*izuzetnom marljivošću*" (vidjeti, naprimjer *Evr. sud za LJP, H. protiv Ujedinjenog kraljevstva*, presuda od 8. jula 1987. godine, Serija A, br- 120; *Evr. sud za LJP Johansen protiv Norveške*, presuda od 7. avgusta 1996.godine, Izvještaji 1996-III, para. 88; *Evr. sud za LJP R, Paulsen-Medalen i Svensson protiv Švedske* od 15. februara 1998.godine).
71. Konačno, treba se sjetiti da član 7 Evropske konvencije o ostvarivanju dječijih prava (ETS br. 160) navodi da: "U postupcima koji se tiču ostvarivanja dječijih prava sudski organ će djelovati brzo kako bi se izbjegla nepotrebna kašnjenja i na raspolaganju će biti procedure koje će osigurati da njegove odluke budu brzo provedene. U hitnim slučajevima, sudski organ će imati ovlaštenje, gdje je to prikladno, da donosi odluke koje su odmah primjenjive."
72. Zbog toga se od država traži da osiguraju odgovarajući pravni lijek koji može da uključi sve mjere zaštite i garancije kako bi se osiguralo da se kontakt sprovede što je prije moguće.

Član 10 – Zaštitne mjere i garancije vezano za kontakt

73. Ovaj član sadrži primjere praktičnih rješenja koja mogu, kada je to prikladno, da se koriste u promociji i osiguravanju zakonite implementacije nacionalnog ili prekograničnog kontakta sa djecom, prije, tokom i nakon ostvarenog kontakta. Zaštitne mjere i garancije su među najvažnijim koracima koje treba preduzeti kako bi se olakšalo propisno ostvarivanje prava na kontakt kako je definisano u slovu a člana 2. Na osnovu člana 10 stav 1, svaka država strana predvidjet će i promovirati korištenje zaštitnih mjera

i garancija. Zaštitne mjere i garancije, navedene u stavu 2 člana 10, nisu potpuna lista i, uz zahtjeve stava 3 člana 4 i stava 1 slovo b člana 14, države mogu slobodno da izaberu tri ili više kategorija zaštita i garancija raspoloživih u okviru njihovih zakona. Zbog toga, države mogu da osiguraju svaku drugu zaštitnu mjeru i garancije koje smatraju neophodnim kako bi se osigurala pravilna implementacija kontakta sa djecom.

74. Od država se zahtjeva da putem svojih centralnih organa obavijeste Generalnog sekretara Vijeća Evrope o najmanje tri kategorije zaštitnih mjera i garancija koje su na raspolaganju u njihovom domaćem zakonu. Kako je navedeno u stavu 73, osim ovih zaštitnih mjera i garancija, države moraju da predvide nadgledani lični kontakt (član 4 stav 3) i prethodno priznavanje naloga za starateljstvo / kontakt (član 14 stav 1 slovo b). O promjenama raspoloživih zaštitnih mjera i garancija treba odmah poslati informaciju na isti način, što je prije moguće. Osim informacija o zaštitnim mjerama i garancijama datim u skladu sa stavom 1 član 10, centralni organi treba da, prema članu 12 slovo b, dostave jedni drugima, nakon zahtjeva, svaku dodatnu detaljnu informaciju o zaštitnim mjerama i garancijama.
75. Na osnovu člana 10 stav 2, kada okolnosti slučaja to zahtjevaju, sudski organ, obično u državi stalnog boravka djeteta, može u svako doba da napravi nalog za kontakt koji podliježe zaštitnim mjerama i garanciji kako bi se osiguralo da se nalog provede na zakonit način i da se dijete ili vrati nakon perioda kontakta u mjesto stalnog boravka ili da ne bude nezakonito odvedeno. Kada se radi o prekograničnom kontaktu, potrebne tražene zaštitne mjere i garancije neće biti automatski uspostavljene već će biti uspostavljene kada su neophodne u posebnim situacijama. Zaštitne mjere i garancije se dijele u dvije grupe. Jedna grupa se tiče zaštitnih mjera i garancija koje su namijenjene da se nalog za kontakt izvrši. Druga grupa se tiče zaštitnih mjera i garancija koje su namijenjene da se dijete vrati nakon perioda kontakta ili da se spriječi nezakonito odvođenje. Kako je navedeno gore, ove zaštitne mjere i garancije mogu biti uključene u bilo koje vrijeme prije ili tokom izvršenja kontakta ili nakon ostvarenog kontakta, naprimjer, kada se sastavlja nalog za kontakt ili kada se mijenja u nekoj kasnijoj fazi, zbog promjene okolnosti.
76. Slovo a stava 2 člana 10 odnosi se na zaštitne mjere i garancije koje mogu osigurati propisnu implementaciju naloga za kontakt. Naprimjer, izvršenje kontakta može podlijegati superviziji kada, u skladu sa stavom 3 člana 4, nenadgledani kontakt nije u najboljem interesu djeteta (npr. nasilje u porodici, opasnost od zloupotrebe, rizik od otmice djeteta, kontakt između djeteta i roditelja koji nije dugo vidio dijete, itd.). U tim slučajevima, roditelj s kojim dijete stalno živi bit će sigurniji kada se kontakt između djeteta i drugog roditelja odvija pod nadzorom. U stavu 3 član 4 se zahtjeva da države pruže mogućnost nadgledanog ličnog kontakta. Zbog toga te države ne mogu da isključe nadzor kontakta u okviru raspoloživih zaštitnih mjera i garancija.
77. Slovo a stava 2 člana 10 spominje druge zaštitne mjere i garancije kao osiguranje da će se kontakt sprovesti; obaveza osobe (npr. osoba koja traži kontakt, osoba s kojom dijete živi ili oboje) da snosi troškove putovanja i smještaja za dijete, gdje je to prikladno, i za svaku drugu osobu koja je u pratnji djeteta, kada dijete ne može da putuje samo jer je isuviše mlado.

78. Slovo a, također predviđa da garanciju deponuje i osoba s kojom dijete stalno živi, kako bi se osiguralo da osoba koja traži kontakt ne bude spriječena da ima kontakt. Ovo može osigurati da osobe koje imaju kontakt ne otkriju, kada stignu na svoju destinaciju, da osoba koja brine o djetetu odbija da im dozvoli da ostvare kontakt s djetetom. Izgubljena garancija može da pokrije troškove puta osobe koja ima pravo na kontakt s djetetom, zavisno od internog zakona date države.
79. Konačno, član 10 stav 2 slovo a spominje mogućnost uvođenja novčane kazne (građanske, krivične ili upravne, zavisno od sudskog sistema) osobi s kojom dijete stalno živi, ukoliko ta osoba odbije da se povinuje nalogu za kontakt. Ta kazna može biti posebno efikasna mjera kada postoji bojazan da će se negativan stav te osobe vjerovatno nastaviti i u budućnosti.
80. Slovo b stav 2 član 10 spominje, kao primjere, neke zaštitne mjere i garancije koje se mogu preduzeti kako bi se osiguralo da dijete ne bude nezakonito odvedeno kada se kontakt desi u mjestu djetetovog stalnog boravka (ili na drugom mjestu) i da se dijete vrati nakon perioda kontakta u mjesto gdje stalno živi.
81. Vezano za predaju pasoša ili identifikacionih dokumenata osobe s kojom dijete stalno ne živi, i moguće predaje pasoša ili identifikacionih dokumenata djeteta od osobe koja traži kontakt, može biti zatraženo da pokaže dokument u kojem se navodi da su on ili ona obavijestili nadležni konzularni organ o toj predaji tokom perioda kontakta. Osim toga, države mogu uspostaviti mehanizam koji dozvoljava sudovima da direktno obavijeste konzularne službe o odluci o predaji pasoša. U ovom smislu, bilo bi korisno ustanoviti jednostavnu i direktnu komunikaciju između suda koji donosi odluku o kontaktu i konzularnih službi. Centralni organ bi mogao djelovati, gdje je to prikladno, kao posrednik i direktno informisati centralni organ druge zainteresovane države. Obje mjere bi mogle spriječiti izdavanje drugog pasoša. Međutim, predaja pasoša možda je manje efikasna kao preventivna mjera na teritoriji grupe država koje su ukinule ili smanjile kontrolu na granicama između sebe, kao što su zemlje koje su ratifikovale Schengenski sporazum.
82. Odredba o finansijskim garancijama prije izvršenja kontakta od strane roditelja s kojim dijete ne živi stalno, može se koristiti kako bi se preduprijedilo nelegalno odvođenje ili zadržavanje djeteta nakon perioda kontakta. Ustvari, mada finansijske garancije nisu u praksi često korištene, mogle bi biti najefikasnija zaštita. Deponovanje tih finansijskih garancija bi moglo da se učini u državi gdje dijete stalno živi ili u državi gdje će se ostvariti kontakt. Međutim, kada se sastavlja odredba o pružanju finansijske garancije, potrebno je uzeti u obzir finansijsku situaciju osobe koja je u pitanju kao i troškove života u državi gdje joj je stalni boravak. Odluka o tome kako se postupa sa finansijskom garancijom u slučaju nezakonitog odvođenja ili zadržavanja zavisi od različitih pravnih sistema. Naprimjer, sud bi mogao naložiti gubitak garancije i odlučiti kako da se s njom postupa (npr. u korist djeteta, za finansiranje postupka oko povratka, itd.).
83. Još jedna zaštitna mjera i garancija direktno povezana sa finansijskim garancijama su takse na imovinu osobe koja traži kontakt sa djetetom. Hipoteka ili deponovanje akcija i dionica su neki primjeri taksi na imovinu. Ove takse na imovinu mogu se završiti unaprijed kako bi se izbjeglo nezakonito odvođenje ili zadržavanje nakon perioda

kontakta, konfiskacija imovine se može uraditi da bi se osiguralo da se dijete vrati u mjesto stalnog boravka, u skladu sa internim zakonom date države.

84. Važan tip zaštitne mjere ili garancije koji bi se mogao koristiti za naloge za kontakt je obavezivanje:

- U nekim pravnim sistemima, posebno u sistemima običajnog prava, obavezivanje (također poznato kao "jemstvo" ili "uvjeti") su obećanja ili uvjeravanja koja parničar daje na sudu i koja se mogu prilagoditi potrebama svakog posebnog slučaja. Obavezivanje, koje predstavlja sporazum sa sudom, a ne sa drugom strankom, ne daje zbog toga drugoj strani nikakva lična prava. Iako obavezivanje može da se da na zahtjev suda, u većini slučajeva parničar obavezivanje čini dobrovoljno da pokaže dobru volju. Obavezivanja su dio naloga suda i primjenjiva su kao takva. Pitanje je javne politike da li će obavezivanje biti ispoštovano i provedeno. Kršenje obavezivanja koje je jednako kršenju bilo koje druge naredbe smatra se kao nepoštovanje suda, što može dovesti do pritvora, novčane kazne ili konfiskacije imovine.
- Mada se obavezivanja vrlo često koriste u pitanjima van djelogruga porodičnog prava, smatraju se u nekim državama kao posebno važna na području porodičnog prava. Pošto se stranke u sporu ohrabruju da sporove rješavaju sporazumno, obavezivanja su važna, jer je vjerovatnije da će se stranke saglasiti s nečim oko čega su se već složile a to može i da smanji troškove parnice. Važan aspekt obavezivanja je da se ona mogu dati vezano za pitanja koja se prostiru šire od sudskih ovlaštenja da prave naloge.
- Sadržaj obavezivanja može da uključi određene detalje koji se tiču ostvarivanja kontakta kao što su obećanje da dijete neće imati kontakte sa određenim osobama, ili obećanje da se djetetu dozvoli telefonski kontakt sa roditeljem koji je staratelj u određene dane, ili može da obuhvati obećanja preventivne prirode, naprimjer obećanje o predaji pasoša ili pružanju finansijskih garancija.
- U nekim zemljama, prije svega Engleskoj i Velsu, sudovi, posebno apelativni, jasno su dali do znanja da se moraju nametnuti neke restrikcije na korištenje obavezivanja u međunarodnim slučajevima, u kojima su data na sudovima države koja nije država čiji sudovi imaju jurisdikciju nad suštinom slučaja. Posebno moraju biti limitirana u svom obimu i trajanju u pogledu onoga što je potrebno da se postignu ciljevi međunarodnih dokumenata i treba da traju do onog vremena kako sudovi stalnog boravišta djeteta smatraju kao svoju normalnu ulogu kao foruma za donošenje odluka u vezi djeteta, tako da se ne povrijedi jurisdikcija tih sudova. Ne smiju da budu toliko detaljna da ne bi dovela do frustrirajućeg postupka zbog otegnutih istraga po obimu ili izvodivosti ili otvaranja nove osnove za žalbu. Sudovi trebaju, također, da budu oprezni da ne traže ili prihvataju obavezivanja, koja daju otmičarima nepoštenu finansijsku i taktičku prednost.
- U skladu sa stavom 3 član 10, svaka zaštitna mjera i garancija (uključujući obavezivanja data u postupku vezano za kontakt) čine dio naloga za kontakt. Mogu se provesti na isti način kao i drugi nalozi pokretanjem

odgovarajućih procedura priznavanja i izvršenja u državi u kojoj treba da se nalog provede (uključujući i obavezivanja). Naprimjer, sudije koje su sudjelovale na Sudskoj konferenciji općeg prava o međunarodnom starateljstvu nad djecom u Vašingtonu, u septembru 2000. godine, imali su mišljenje da su obavezivanja korisna alatka u međunarodnim slučajevima sa djecom i pošto su smišljeni kao zaštita djece, sudije imaju pravo i obavezuju se da pretpostave da će strani sudovi i socijalne ustanove zastupati isto tako ozbiljno mišljenje kakvo bi zastupali kod nepoštovanja obavezivanja koje se smatra osnovnim za dobrobit djeteta. U zajedničkom je javnom interesu da sudovi svake jurisdikcije podržavaju ovu politiku koja vodi ka brzom rješavanju slučajeva i, shodno tome, smanjenju oduzimanja vremena na sudovima i smanjenju troškova stranaka u parnici kao i javnih sredstava.

85. Kako bi se osiguralo da neće biti otmice niti nezakonitog zadržavanja djeteta, može biti korisno zatražiti od osobe koja ima kontakt da se ona/on i dijete redovno pojavljuju pred nadležnim sudom. Ova zaštitna mjera i garancija može biti prikladna posebno u slučajevima kada dijete treba da boravi ograničeno vrijeme sa osobom koja ima pravo na kontakt. Ako se ta osoba koja ima kontakt ne pojavi u određeno vrijeme, policija može vrlo brzo da reaguje i počne da traži dijete. Izbor nadležnog tijela se prepušta državama. To nadležno tijelo može biti socijalna ustanova za mlade ili policijska stanica u gradu u kojem se kontakt ostvaruje. Ostala nadležna tijela mogu biti javni tužilac ili sudija. Međutim, pri pravljenu izbora, države moraju imati na umu potrebu da se osigura da pojavljivanje pred sudom nema negativan efekt na dijete: naprimjer, pojavljivanje u policijskoj stanici, a u kojoj ne postoji adekvatan prostor za te svrhe, može duboko da uznemiri dijete.
86. Efikasan način osiguranja povratka djeteta nakon kontakta u inozemstvu može biti da se od osobe koja traži nalog za kontakt zatraži da pokaže, prije sastavljanja naloga za kontakt ili prije izvršenja kontakta, dokument koji potječe iz države gdje će se kontakt ostvariti, koji potvrđuje priznavanje i izjavu o pravosnažnosti starateljstva ili stalnog boravka u korist drugog roditelja s kojim dijete stalno živi. Ovim bi se izbjegla svaka sumnja o alokaciji starateljstva u državi gdje će se kontakt obaviti.
87. Kada ne postoji sumnja oko starateljstva, još jedna zaštitna mjera može biti da se napravi nalog za kontakt koji dozvoljava da se kontakt ostvari van države stalnog boravka djeteta ali koji zahtjeva da se, prije nego što dijete stvarno otputuje u tu zemlju, pokaže potvrda o priznavanju i izjava o pravosnažnosti prije naloga za kontakt u toj drugoj državi (član 14 stav 1 slovo b). Ovo može da ubrza provođenje dužnosti da se dijete vrati nakon perioda konatakta navedenog u nalogu.
88. Još jedna zaštitna mjera ili grancija može biti nametanje uvjeta u vezi sa mjestom gdje kontakt treba da se ostvari. Naprimjer, ako postoje validne osnove za strah o otmici djeteta, sud može da ograniči neku osobu da dijete odvede sa određenog mjesta ili da zabrani da dijete napušta zemlju. Zabrana se može upisati prema nacionalnom ili prekograničnom sistemu informisanja kako bi se spriječio odlazak djeteta sa teritorije date države.
89. Stav 3 člana 10 zahtijeva da zaštitne mjere i garancije budu u pisanoj formi ili evidentirane pismeno. Zaštitne mjere i garancije mogu se dati u istim dokumentima koji

sadrže i nalog za kontakt ili kao dokument u prilogu. U svakom slučaju, dokument kojim se utvrđuju te zaštitne mjere i garancije čini integralni dio naloga za kontakt i stoga su pravovaljana obaveza.

90. Član 10 stav 4 navodi da, ako se zaštitne mjere i garancije trebaju provoditi u drugoj državi strani, sudski organ će radije narediti da se te zaštitne mjere i garancije mogu provesti u toj državi strani. Pošto je lista zaštitnih mjera i garancija data u članu 10 stav 2 samo indikativna (uz zaštitne mjere i garancije navedene u stavu 3 član 4 i stav 1 slovo b člana 14), jasno je da ove mjere kao i druge mjere neće biti identične u svim zemljama. Radi dobijanja više informacija, vidjeti komentare na član 12 slovo b. U svakom slučaju, sudija u drugoj državi strani može da primijeni član 15 i prilagodi zaštitne mjere i garancije sadržane u nalogu za kontakt kako bi se olakšalo ostvarivanje kontakta.

Poglavlje III – Mjere promocije i unapređenja prekograničnog kontakta

Član 11 – Centralni izvršni organi

91. Član 11 predviđa saradnju između država putem centralnih organa imenovanih u tu svrhu u svakoj državi strani. To je postala dobro organizovana struktura za saradnju između država po pitanjima zaštite djece, shodno Konvenciji o starateljstvu (ETS br. 105), kao i Haškoj konvenciji iz 1980. god. Kako ova Konvencija želi da bude komplementarna sa ta dva međunarodna dokumenta, kao i sa novijom Haškom konvencijom iz 1996. godine, izgleda poželjno da se odredi isti centralni organ koji bi se bavio molbama vezano za sve ove konvencije.
92. Stav 2 član 11 uzima u obzir situaciju u federalnim državama i državama sa više od jednog pravnog sistema. Međutim, iskustvo sa drugim međunarodnim dokumentima je pokazalo da, kada se imenuje nekoliko centralnih organa u jednoj državi strani, bilo bi poželjno, kako bi se izbjeglo nepotrebno kašnjenje, odrediti jednog od njih kao odgovornog za prijem ulazne korespondencije iz inozemstva i da je prosljeđuje centralnom organu koji je kompetentan po internom zakonu te države u svakom datom slučaju.
93. U skladu sa stavom 3 člana 11, Generalni sekretar Vijeća Evrope, kao depozitar Konvencije, bit će obaviješten o svakom naimenovanju centralnih izvršnih organa. Generalni sekretar će, nakon što primi to naimenovanje, slati obavijesti kako je navedeno u članu 27.

Član 12 – Dužnosti centralnih organa

94. Član 12 slovo a, kao član 3 Konvencije o starateljstvu (ETS br. 105), predviđa saradnju kako između samih centralnih organa tako i saradnju između nadležnih državnih tijela, uključujući sudske organe. Cilj je osigurati da ovi organi razmotre i nacionalne aspekte međunarodnih slučajeva, koji im se podnesu, i međunarodne elemente. Takva saradnja treba da dovede do ubrzanja procedura.
95. Ova saradnja bi morala biti što je moguće aktivnija i obuhvatiti informacije o nacionalnom zakonodavstvu koje se odnosi na roditeljske odgovornosti (uključujući kontakt) uopće (član 12 slovo b), sve detaljne informacije koje se tiču zaštitnih mjera i

garancija uz one već date prema stavu 1 član 10 i službe na raspolaganju (uključujući pravne službe, javne i druge) kao i sve promjene u zakonu i službama (član 12 slovo b). Informacije, također, treba da se tiču razvoja u posebnim slučajevima (član 12 slovo d) kao i informacije o teškoćama u primjeni ove Konvencije koje mogu biti opće prirode ili povezane sa određenim slučajem (član 12 slovo e).

96. Na osnovu člana 12 slovo c, važna dužnost centralnih organa je da preduzmu ili učine da se preduzmu svi odgovarajući koraci kako bi se otkrilo boravište djeteta u datoj državi ili drugoj državi strani. U prekograničnim situacijama nosilac roditeljske odgovornosti može pokušati da spriječi kontakt sakrivanjem boravišta djeteta. Zato centralni organi mogu primiti često zahtjeve od roditelja koji imaju pravo na kontakt da preduzmu mjere da pronađu dijete. U slučajevima kada se adresa djeteta ili roditelja djeteta ne može dati roditelju koji ima pravo na kontakt (odbijanje roditelja itd.) bilo bi od velike pomoći ako bi organi države mogli pribaviti te informacije centralnim organima bez njihovog otkrivanja podnosiocu molbe.

Član 13 – Međunarodna saradnja

97. Ovaj član priznaje potrebu da se uspostavi bliska saradnja između sudskih organa, centralnih izvršnih organa i drugih tijela datih država strana.
98. Pošto se ova Konvencija ne bavi jurisdikcijom (ovo pitanje je u djelokrugu interesa više drugih međunarodnih dokumenata), u slučajevima prekograničnog kontakta, države strane o kojima se radi će, u većini slučajeva, biti država gdje je stalno mjesto boravka djeteta i država gdje će se desiti kontakt. Ova saradnja obuhvata sve različite korake koji se preduzimaju od početka do kraja perioda kontakta.
99. Potreba za tješnijom saradnjom uključuje posebno potrebu da se uspostave mehanizmi za unapređenje saradnje između sudskih organa u različitim zemljama, posebno u vezi sa postupkom oko prekograničnog kontakta (dužnost da se sarađuje obuhvata situaciju prije, tokom i nakon pokretanja postupka). Ova saradnja treba da bude dobrovoljna i bez neophodnog uključivanja centralnih organa. Međutim, potrebno je podvući važnost pomoći koju centralni organi mogu da pruže sudskim organima, shodno stavu 2 član 13.
100. Pošto sudije imaju važnu ulogu i težak zadatak kojeg treba da provedu baveći se prekograničnim slučajevima vezano za starateljstvo i kontakt, u nekim zemljama su preduzeti koraci da se osigura da takve slučajeve vode sudije koje su prošle posebnu obuku i imaju iskustva u tim pitanjima. Međutim, u drugim zemljama se primjenjuju drugačija pravila za jurisdikciju i slučajevi ne mogu biti dodijeljeni određenom sudiji ili određenom sudu. Osim toga, neki slučajevi koji otpočnu kao nacionalni slučajevi tokom postupka prerastu u kompleksne prekogranične slučajeve.
101. Sudije imaju osnovnu ulogu u prekograničnim slučajevima i treba ohrabriti roditelje, kako je navedeno u slovu b člana 7, da sami naprave pogodne sporazume u vezi starateljstva nad djecom i kontakta s njima i, gdje je to prikladno, pomoću posredovanja. Preporuka br. R (98) 1 o porodičnom posredovanju i njen memorandum sa objašnjenjima sadrži korisne informacije u ovu svrhu.

102. Sudije moraju, naravno, da vode računa o najboljim interesima djeteta i mišljenjima djeteta i u tu svrhu može se pozvati na relevantne odredbe ove Konvencije (vidjeti posebno član 6), na precedentno pravo Evropskog suda za ljudska prava (Evr. sud za LJP *Sahin protiv Njemačke*, presuda od 11. oktobra 2001. godine), kao i na različite međunarodne dokumente u ovom području, posebno na Evropsku konvenciju o ostvarivanju dječijih prava /ETS br. 160) i na Konvenciju Ujedinjenih naroda iz 1989. godine.
103. Iako je mjera do koje sudovi mogu da sarađuju neizvjesna u nekim državama (npr., zbog konstitucionalnih razloga), jasno je da je saradnja između sudova, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom nivou, dozvoljena u svim državama u kojima se ova saradnja ne odnosi na odluku koju treba donijeti o suštini slučaja. Ova saradnja može biti direktna ili provedena putem centralnih organa (vidjeti stav 2 člana 13).
104. U nekim slučajevima organi vlasti u nekoj državi u kojoj treba da se obavi kontakt, a koji nisu organi države stalnog boravka djeteta, imali bi više odgovarajućih informacija da odluče o praktičnim uvjetima pod kojim se kontakt treba provesti. Zbog toga je potrebno promovirati direktne kontakte između suda u mjestu stalnog boravka djeteta i suda mjesta u kojem kontakt treba da se ostvari, kako bi se pribavile pouzdanije i primjerenije informacije koje se tiču odgovarajućeg načina da se kontakt uspostavi i obavi u najboljem interesu djeteta (vidjeti član 35 Haške konvencije iz 1996. godine). Osim toga, takvi kontakti mogu pružiti sudu države stalnog boravka djeteta bolje informacije o raspoloživim zaštitnim mjerama i garancijama u državi u kojoj živi roditelj koji nije staratelj, a prijavljuje se za nalog za kontakt u državi djetetovog stalnog boravka.
105. Što se tiče saradnje između socijalnih organa, potrebno je naglasiti važnu ulogu koju ti organi mogu imati u slučajevima kontakta, posebno u slučajevima prekograničnog kontakta. Lokalni socijalni organi mogu da prikupljaju informacije, tako izbjegavši probleme vezano za jezik i kulturu, te da olakšaju komunikaciju u cilju pronalaženja rješenja u najboljem interesu djeteta kroz saradnju sa centralnim organima. U tom smislu, nadležni organi treba da budu svjesni da ostvarivanje kontakta u međunarodnom okruženju može da izazove posebno akutne, praktične i emotivne teškoće za strane, i da bi mogla da se pruži pomoć tako da se olakša pristup socijalnim organima i posredničkim službama i korištenju "neutralnih terena" kao što su centri za kontakt. Potrebno je istaći važnost transnacionalne saradnje između lokalnih organa i sudova radi smanjenja konflikata i izbjegavanja kontradiktornih odluka. U tom smislu, relevantne odredbe u Poglavlju V Haške konvencije iz 1996. godine su od posebne važnosti.
106. Stav 2 člana 13 predviđa da centralni organi pomognu sudskim organima kako bi se olakšala komunikacija i razmjena informacija i pomoći među njima. Cilj ovog stava je olakšavanje saradnje između datih sudova. Sud bi, prije nego što odluči o zahtjevu za odobrenje kontakta, trebalo da ima mogućnost da kontaktira sud zemlje u kojoj živi osoba koja traži kontakt - putem centralnih organa ili direktno, shodno stavu 1 člana 13, kako bi dobio potrebne informacije. To je *lex specialis* u multilateralnim ili bilateralnim dokumentima na području opće sudske pomoći.
107. U slučajevima prekograničnog kontakta, pomoć centralnih organa kod pokretanja postupaka je osnovna i vitalnija nego u nacionalnim slučajevima, jer su uključena dva

pravna sistema i vrlo često podnosilac ne zna čak ni jezik države gdje želi da podnese molbu. Ova pomoć, shodno stavu 3 člana 13, ne bi uključivala samo davanje liste pravniku već i pružanje pomoći kako bi se dobila, naprimjer, pravna pomoć. Centralni organi treba da imaju na umu i da podstiču strane da postignu prijateljski dogovor prije pokretanja parnice. Stav 3 predviđa da centralni organi pomažu djeci, roditeljima i drugim osobama srođnicima djeteta, posebno kod pokretanja parnica u vezi prekograničnog kontakta. Kada država, shodno stavu 2 član 5, proširi kategorije osoba koje se mogu prijaviti za kontakt, centralni organi će također, gdje je moguće, pomoći tim drugim osobama koje imaju bliske lične veze sa djetetom kod pokretanja postupka.

Član 14 – Priznavanje i provođenje naloga za prekogranični kontakt

108. Iako ova Konvencija ne ustanovljava pravila jurisdikcije niti se bavi direktno pitanjima koja se odnose na priznavanje i provođenje, član 14 podvlači obavezu država strana da uspostave, gdje se može primijeniti, u skladu sa relevantnim međunarodnim dokumentima, načine da olakšaju izvršenje kontakta i prava na starateljstvo u slučaju naloga za prekogranični kontakt.
109. Međutim, ova Konvencija ne zahtjeva da neka država pojača one dijelove prekograničnog naloga za kontakt koji bi se kosio sa domaćim zakonom (npr. nalog za kontakt koji se tiče djeteta koje je, u skladu sa domaćim zakonom, već steklo punu zakonsku sposobnost – vidjeti, također, slovo c člana 2 koji definira dijete kao osobu ispod 18 godina starosti za koju se "nalog za kontakt pravi ili sprovodi u državi strani").
110. Član 14 stav 1 slovo a zahtijeva da države strane predvide sistem za priznavanje i provođenje prekograničnih naloga za kontakt i prava na starateljstvo. U tom smislu, potrebno je podvući da je jedan od najvećih problema o ovom pitanju, identifikovan tokom skiciranja ove Konvencije, nepostojanje ili neadekvatnost nacionalnih procedura ili sistema za priznavanje stranih naloga za kontakt. Ustanovljenje takvih procedura ili sistema bi olakšalo propisno ostvarivanje kontakata i prava na starateljstvo. Ova pitanja su donekle razmatrana u Haškoj konvenciji iz 1996. godine i Regulativi (EC) br. 1347/2000 od 29. maja 2000. godine, vezano za jurisdikciju i priznavanje i provođenje presuda u bračnim pitanjima i u pitanjima roditeljske dogovornosti za djecu od strane oba supružnika.
111. Član 14 stav 1 slovo b bavi se najvažnijom garancijom koja se daje u cilju olakšavanja normalnog ostvarivanja prava na prekogranični kontakt. Kada se radi o prekograničnom kontaktu, priznavanje i izjava o punovažnosti (exequatur) unaprijed - (data od strane države gdje kontakt treba da se obavi) naloga za kontakt i/ili naloga o starateljstvu kojeg sačinju sudski organi druge države (obično države stalnog boravka djeteta) - ohrabрили bi roditelja s kojim dijete stalno živi da ne ometa ostvarivanje prekograničnog kontakta sa drugim roditeljem. Glavna prednost priznavanja unaprijed starateljstva i/ili naloga za kontakt sastoji se u tome što bi brz povratak djeteta nakon perioda kontakta bio olakšan u slučaju bilo kakvog odvođenja ili zadržavanja djeteta i zato je manje vjerovatno da bi roditelj, koji nema starateljstvo nad djetetom, pokušao da zadrži dijete nakon perioda kontakta. Zbog svih ovih razloga procedura za priznavanje i izjava o punovažnosti unaprijed o starateljstvu ili nalogu o kontaktu sačinjenim u inozemstvu je obavezna za strane u ovoj Konvenciji.

112. Član 14 stav 2 cilja na reciprocitet garancije (formalni i faktualni, zavisno od slučaja) u svrhe priznavanja i provođenja naloga za kontakt za države, što zahtjeva takav uvjet u njihovim zakonima o priznavanju i provođenju stranih naloga. Ova odredba je posebno od pomoći u situacijama kada nema osnove *drugog* "ugovora" između države porijekla i države provođenja.

Član 15 – Uvjeti za implementaciju naloga za prekogranični kontakt

113. Shodno članu 15, sudski organ države strane u kojoj treba da se izvrši prekogranični kontakt može da, prilikom priznavanja ili izjave da je nalog za kontakt primjenljiv, ili u bilo koje vrijeme nakon toga, utvrdi ili prilagodi uvjete izvršenja date u nalogu za kontakt sačinjenom u drugoj državi strani, ako je to neophodno, za olakšavanje izvođenja kontakta i da bi se odluka prilagodila stvarnoj situaciji u kojoj treba da se primijeni. U tom smislu je potrebno podvući da uvjeti za ostvarivanje prava na kontakt mogu da se značajno razlikuju od jedne države do druge i da bi, u nekim slučajevima, sudski organi države, gdje kontakt treba da se ostvari, imali pogodnije informacije da odluče o praktičnim uvjetima pod kojim kontakt treba da se ostvari. Amandmani dozvoljeni ovim članom su samo stvar izvršnog zakona i mogu ih zato, ako je potrebno, napraviti sudovi bilo koje države gdje nalog treba da se izvrši. Naravno, ovo ne isključuje mogućnost da sudovi neke države strane odbiju provođenje naloga za kontakt, pronalazeći osnov odbijanja u relevantnim međunarodnim dokumentima ili u internom zakonu te države.

114. Kada sudski organi države primaoca odrede, prilagode ili dodaju uvjete za izvršenje kontakta, oni ne mogu da mijenjaju osnovne elemente naloga za kontakt. Poštovanje osnovnih elemenata naloga za kontakt je veoma važno, jer bi inače dva kontradiktorna naloga koja se tiču kontakta bila napravljena u dvije različite države. U svakom slučaju, mogućnost data sudskim organima države strane u kojoj prekogranični nalog treba da se realizuje, da odrede ili mijenjaju uvjete implementacije i izvršenja prava na kontakt, treba da se shvati kao način da se olakša provođenje prava na kontakt, a ne kao njegovo limitiranje ili proširivanje. Revizija suštine je zabranjena, osim ako sud ima jurisdikciju po zakonu da izmijeni nalog.

115. Prilikom utvrđivanja, prilagođavanja i dopunjavanja uvjeta za ostvarivanje kontakta, sudski organi naslovljene države treba da uzmu u obzir promjene okolnosti i sporazuma datih osoba. Promjena okolnosti će, naravno, stvoriti nove faktore koji zahtijevaju praktično prilagođavanje bez mijenjanja suštine naloga (naprimjer, roditelj sa pravom na kontakt sa djetetom se preselio u drugi grad naslovljene države, osoba sa pravom na kontakt u svojim slobodnim danima ima sedmično slobodan dan ponedjeljkom, a ne više nedjeljom, kako je navedeno u nalogu, zahtjev da dijete pripremi važne pretrage ili medicinsko liječenje). Što se tiče sporazuma koje sačine date osobe (naprimjer, sporazum koji se odnosi na osobe koje dijete ne smije da posjeti, jer mogu emotivno da poremete dijete) potrebno je podsjetiti, prije svega, da te osobe treba ohrabriti da riješe prijateljski svoje sporove, i drugo, ako su se dogovorili, vjerovatnije je da će se pridržavati svog dogovora.

116. Da bi izbjegli probleme koji mogu da nastanu u implementaciji zaštitnih mjera i garancija zbog razlika u pravnim sistemima država strana, sud države, u kojoj se zaštitne mjere i garancije trebaju provesti, ima pravo da prilagodi zaštitne mjere i garanciju svom

vlastitom zakonu da bi ih proglasio pravovaljanim. Međutim, ipak bi bio obavezan da prilagodi zaštitne mjere i garanciju, naloženu u inozemstvu, svom vlastitom zakonu do najvećeg mogućeg stepena. Takav amandman neće biti ispitivanje naloga u suštini. Nadalje, to ne smije biti amandman "osnovnog elementa" naloga. Prilagođavanje zaštite može biti prilagođavanje elemenata zavisno od amandmana, pod uvjetom da nisu potpuno ukinuti.

117. Član 15 ove Konvencije ponavlja glavni sadržaj stava 2 člana 11 Konvencije o starateljstvu (ETS br. 105), ali rješava trenutne probleme njegove interpretacije (vidjeti komentare na član 19 dolje).

Član 16 – Povratak djeteta

118. Član 16 se poziva na situacije u kojima je, u skladu sa nalogom za kontakt, (ovaj pojam uključuje potvrđeni sporazum u skladu sa članom 2 slovo b) dijete odvedeno u inozemstvo radi ostvarivanja prava na kontakt i na kraju perioda kontakta dijete nije vraćeno u mjesto svog stalnog boravka. Iako se ova Konvencija ne bavi priznavanjem i provođenjem naloga za kontakt, član 16 je važna dodatna garancija za propisno izvršenje prekograničnog kontakta i stimulirat će spremnost roditelja staratelja da dozvoli takav prekogranični kontakt.

119. Nadležni organi (centralni organi, sudski organi, policija, socijalne ustanove, itd...) imaju obavezu da, shodno članu 16, preduzmu sve neophodne korake, ako je potrebno, da iskoriste sva raspoloživa im sredstva u okviru njihovih nacionalnih zakona, da otkriju mjesto gdje se dijete nalazi i da ga vrate u mjesto gdje stalno živi.

120. Član 16 zasniva se na ideji da je radi osiguranja povratka djeteta neophodno, najprije, i gdje je primjenjivo, primijeniti relevantne međunarodne dokumente koji tretiraju priznavanje i provođenje odluka u vezi starateljstva i kontakta i ponovnog stjecanja starateljstva (stav 1 člana 16), i kada je to prikladno, provesti zaštitne mjere i garancije iz naloga za kontakt. Priznavanje unaprijed (vidjeti član 14 stav 1 slovo b) će unaprijediti i olakšati brz povratak djeteta.

121. Nadležni organi moraju da djeluju po podnošenju zahtjeva. Treba podsjetiti da član 14 Konvencije o starateljstvu (ETS br. 105) predviđa da zahtjevi za provođenjem mogu da se predaju jednostavnom molbom (vidjeti, također, Haške konvencije iz 1908. i 1996. godine).

122. Stav 2 člana 16, također, predviđa da će se odluka o povratku djeteta donijeti, kad kod je moguće, u roku od šest sedmica od datuma zahtjeva. U tom smislu, treba napomenuti da, shodno Preporuci br. R (91) 9 Komiteta ministara državama članicama o hitnim mjerama u porodičnim pitanjima u slučajevima koji uključuju povratak djeteta, sudovi i druga nadležna tijela treba da preduzmu odgovarajuće mjere da pronađu dijete i donesu punovažnu odluku u roku od šest mjeseci nakon dana na koji osoba ili dato tijelo primi kompletnu molbu. Nadalje, Preporuka br. R (99) 7 Komiteta ministara državama članicama o primjeni Evropske konvencije o priznavanju i provođenju odluka koje se odnose na starateljstvo nad djecom i na ponovno stjecanje starateljstva nad djecom (ETS br. 105) preporučuje da vlade država članica "donesu odluku o priznavanju i provođenju, u roku od šest sedmica od dana otpočinjanja postupka pred sudskim organom" (stav c

Preporuke). I konačno, treba također napomenuti da će države morati uzeti u obzir odredbu Evropske konvencije o ljudskim pravima, koja zahtijeva da se slučajevi završe u razumnom roku (član 6) i zato svako kašnjenje u hitnim slučajevima, koji se odnose na dijete, može se smatrati nerazumnim.

Član 17 – Troškovi

123. Shodno članu 17, ako podnosilac uputi molbu centralnom organu neće se od njega tražiti da snosi bilo kakve troškove za usluge ovog centralnog organa čak i ako mu se molba odbije. Za razliku od Konvencije o starateljstvu (ETS br. 105), ovaj član se samo poziva na centralne organe država strana, ali ne i na sudove. Tako troškovi sudskog postupka i advokata nisu obuhvaćeni ovim članom. Da li će i u kojoj mjeri biti nametnuti stranama zavisi od internog zakona i sistema pravne pomoći date države. Međutim, države članice Vijeća Evrope moraju da se pridržavaju odredbi člana 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima, a koje se odnose na fer suđenje i kasnije na moguće pružanje pravne pomoći ili asistencije, ako priroda slučaja zahtijeva takvu pravnu pomoć ili asistenciju.

Član 18 – Zahtjev u pogledu jezika

124. Ovaj član prati član 6 Konvencije o starateljstvu (ETS br. 105) i predviđa da komunikacija između centralnih organa bude radije na službenom jeziku ili jednom od službenih jezika države primaoca. Ovaj sistem teži da ubrza provođenje odluka koje dolaze iz države podnosioca u državu primaoca. Međutim, stav 3 člana 18 uvodi mogućnost da države strane stave primjedbu na korištenje francuskog ili engleskog, ali ne i oba službena jezika Vijeća Evrope, u molbama, komunikaciji ili drugim dokumentima koji se šalju centralnim organima u primjeni ove Konvencije. Države mogu slobodno da se slože da koriste drugi jezik na bilateralnoj bazi ili da prihvate komunikaciju na drugim jezicima.

Poglavlje IV – Veza sa ostalim dokumentima

Član 19 – Veza sa Konvencijom o starateljstvu

125. Član 19 predviđa da se, u slučajevima u kojima su dvije date države i države strane u ovoj Konvenciji i u Konvenciji o starateljstvu (ETS br. 105), pristupne odredbe Konvencije o starateljstvu (ETS br. 105) neće primjenjivati. Zbog razloga konzistentnosti ova Konvencija odražava glavne sadržaje stavova 2 i 3 člana 11 Konvencije o starateljstvu (ETS br. 105). U tom smislu, vidjeti posebno članove 15 i 16 u Poglavlju II ove Konvencije "o mjerama za promociju i unapređenje prekograničnog kontakta". Stav 3 člana 13 jasno pokazuje da postoji obaveza centralnih organa da pomognu djeci, roditeljima i drugim osobama kod pokretanja postupka vezano za prekogranični kontakt. Stav 2 i stav 3 člana 11 Konvencije o starateljstvu (ETS br. 105), koji se interpretiraju na različite načine od strane nekih država strana, neće se više primjenjivati između država strana u ovoj Konvenciji i Konvenciji o starateljstvu (ETS br. 105).

Član 20 – Veza sa drugim dokumentima

126. Promovirajući usvajanje u državama sa sličnim principima koji se odnose na kontakt s djecom, ova Konvencija održava i pojačava funkcioniranje postojećih ili budućih međunarodnih dokumenata ili pravila zajednice koji se bave ili će se baviti nezakonitim odvođenjem, starateljstvom, stalnim boravkom ili kontaktom s djecom. Konvencija sasvim jasno ne utječe na postojeće ili buduće međunarodne dokumente koji sadrže odredbe o pitanjima koja regulira ova Konvencija.
127. Dokumenti usko povezani sa ovom Konvencijom su eksplicitno pobrojani kako bi se olakšao rad stručnjaka. Jasno je da ova Konvencija promovira primjenu tih dokumenata, a nikako ne prejudicira njihovu primjenu i predstavlja pomoć u njihovoj implementaciji.
128. Konvencija sadrži specifičnu referencu u stavu 3 člana 20 na pravila zajednice i predviđa da države strane koje su članice Evropske zajednice neće u svojim uzajamnim odnosima primjenjivati Konvenciju ukoliko ne postoji pravilo zajednice koje regulira određeni predmet o kojem je riječ. Od posebne važnosti je u ovom kontekstu Pravilo Vijeća (EC), br. 1347/2000 od 29. maja 2000. godine, o jurisdikciji, priznavanju i provođenju presuda u bračnim pitanjima i u pitanjima roditeljske odgovornosti za djecu od strane oba supružnika.

Poglavlje V – Amandmani uz Konvenciju

Član 21 – Amandmani

129. Strane mogu da predlažu amandmane na odredbe ove Konvencije. O njima će biti obaviještene sve države članice Vijeća Evrope, sve potpisnice, sve strane kao i sve države ili Evropska zajednica, te pozvane da potpišu ili pristupe Konvenciji.
130. Evropski komitet za pravnu saradnju (CDCJ) će pripremiti mišljenje, uzimajući u obzir stavove svih strana o predloženom amandmanu i podnijeti svoje mišljenje Komitetu ministara. Nakon razmatranja predloženog amandmana i mišljenja CDCJ-a i nakon konsultacija strana u Konvenciji koje nisu članovi Vijeća Evrope, Komitet ministara može da usvoji amandman. Ovi amandmani koje usvoji Komitet ministara bit će prosljeđeni stranama na usvajanje.

Poglavlje VI – Završne odredbe

Član 22 – Potpis i stupanje na snagu

131. Ova Konvencija je otvorena da je potpišu ne samo države članice Vijeća Evrope već i Evropska zajednica i države nečlanice Vijeća Evrope (Sveta stolica), a koje su sudjelovale u njenom nastanku.
132. Ako bi zajednica postala strana, termini "država strana" ili "države strane" treba čitati u Konvenciji da se također odnose, kada je to prikladno, na Evropsku zajednicu.
133. Drugi stavovi člana 22 koji se odnose na načine na koje države mogu da izraze svoj pristanak da se obavežu Konvencijom, kao i oni koji se odnose na stupanje na snagu ove Konvencije, slični su završnim odredbama uvrštenim, sa potrebnim izmjenama, u druge konvencije i sporazume zaključene u okviru Vijeća Evrope.

Član 23 – Pristup Konvenciji

134. Komitet ministara može, nakon konsultacija sa stranama, da pozove svaku državu nečlanicu Vijeća ministara, koja nije sudjelovala u izradi Konvencije, da pristupi Konvenciji.

Član 24 – Teritorijalna primjena

135. Stav 1 člana 24 razmatra specifikaciju teritorija na koje će se ova Konvencija primjenjivati. U tom smislu, potrebno je podvući da bi bilo nespojivo sa ciljem i svrhom ove Konvencije da se iz primjene ovog dokumenta, bez valjanog razloga, isključe dijelovi teritorija (npr. postojanje različitih pravnih sistema koji se primjenjuju na pitanja iz djelokruga Konvencije).

136. Stav 2 člana 24 odnosi se na proširenje primjene Konvencije na teritorije za čije su međunarodne odnose strane odgovorne ili u čije ime su ovlaštene da preuzimaju obaveze.

Član 25 – Rezerve

137. Član 25 podrazumijeva da strane u Konvenciji imaju obavezu prema svim odredbama teksta i ne mogu da isključe primjenu nekih odredbi. Posebno, materijalni generalni principi koji se primjenjuju na naloge za kontakt (Poglavlje II Konvencije) su osnovni kako bi se olakšalo propisno ostvarivanje prava na kontakt i svaka restrikcija stvorena nekom rezervom bila bi nespojiva sa ciljem i svrhom ove Konvencije. Osim toga, ovi principi su općeprihvaćeni principi dobre prakse koja se trenutno primjenjuje u većini država: oni tvore minimum standarda, koje treba primjenjivati na jedinstven način u državama kada se radi o slučajevima kontakta. Zbog toga je ovaj član o rezervama uključen kako bi se izbjegla *a contrario* interpretacija zbog toga što ova Konvencija po tom pitanju šuti, posebno ako se uzme u obzir obavezni karakter pravila Konvencije.

Član 26 – Otkazivanje

138. U skladu sa Bečkom konvencijom Ujedinjenih naroda o zakonu o sporazumima, član 26 predviđa mogućnost da neka strana otkáže Konvenciju.

Član 27 – Obavješćavanje

139. Član 27 navodi obavješćenja koja je Generalni sekretar Vijeća Evrope, kao depozitar Konvencije, dužan da sačini i određuje entitete (države ili Evropsku zajednicu) koje treba obavijestiti.